

Tartu Riiklik Ülikool
Üldise Ajaloo Kateder

Charles Fourier'
ühiskondlik - poliitilised vaated

Diplomitöö

Madis Viinalass

Juhendaja ajalooeaduste
kandidaat H. Püürimäe
Vabariiklikul võistlusel 2. XI 1965. a.
esile tõstetud. Komitee käskkirj N° 333.
J. Maaro
TKÜ teaduslik
sekretär

Tartu 1965

Sissejuhatus

Uues traditsioonilises sotsialismi teoorias andsid K. Marx ja F. Engels sügava analüüsi sotsialismi areamise kohta utopiast traditsiooniks. F. Engels kirjutas: „Kõigi teooria peidi sotsialismi kõigepealt lähtuma ast liitunud mõtlemismaterjalist, kõigiteema juured piturid sügaval materiaalses majanduslikes faktides.“¹ Tõepoolest, sotsialismi ideed on seljataga paljusajandiline ajalugu. Juba vanades kreeka legendides, üldiselt ajastut^o väljendus töötava rahva, orjade, ahme-
me protsed^o ebasõjaliste sotsiaalsete suhte vastu, mis teid endaga kaasas raamandi, väliste võime enamuse üle. Kuid saamas, nois legendides, kannasid, muut võtma me ühimeana koostunud, mis valitsus täielik võrdus inimuste vahel. Lühikeses, kohati fra-

---

¹ F. Engels, Sotsialismi areamise utopiast traditsiooniks, K. Marx ja F. Engels, valitud teosed, 2. köide, II Teil, 1960, lk. 95-127, lk. 95.

tastiline, siis jälle uduve või usumatu, kaardus sa-
jandist sajandine. Kõige täielikuma kuju sai
see sotsialismi ideedes, mis ilmusid kapitalis-
mi tuge ja areagega. V. I. Lenin teos "Marx-
ismi kolm allikat ja kolm komponenti" mär-
gib, et vähe kui ilmutavalt nägi, vaba-
kapitalismi ühiskond, siis selgus pea, et see
vabadus tähendas uut tööralva rõhumist
ja uut ekspluaterimist.² Ent tekkinud sotsia-
listlikud õpetused jäid utopistlikeks. Nad
arvustasid kapitalistlikku ühiskonda, mõist-
sid selle hukka ja unistasid selle hävita-
misut, fantaseerisid paremast maailmakor-
rast ja püüdsid rikkaid vanda eksplua-
turimise võlblusvastasus.

Nad Lääne-Euroopas tekkinud sotsia-
listlikud õpetused, kui kapitalism alles võr-
sus ja kodanlik ühiskond oli välja kuju-
nemata, on saanud teatav varajase uto-
pistliku sotsialismina. See oli F. Engelsi
järgi esimene uus sotsialistlik õpetuse vorm.³
Teine vorm on notud Saint-Simoni, Fourieri
ja Oweni nimedega, kes olid ühed teadus-

² V. I. Lenin, "Marxismi kolm allikat ja kolm kom-
ponenti", V. I. Lenin, Teosed, kd. 19, Tallinn
1953, lk. 3-8, lk. 7.

³ F. Engels, "Anti-Dühring", Tallinn 1951, lk. 7.

liku kommunismi elkäjad.

Esimese varase utopistliku sotsialismi tööks on Thomas More'i (Moreus) töö, "Kuldne raamat, misama kasulik kui meelikõitev, parimast riigikorraldusest uuel saarel Utopia". (1516). Selles töös andis More xv saj. lõpu ja xvi saj. alguse Inglismaa sotsiaalselt ning poliitiliselt olude kriitika. Töötajate varuse põhjust nägi ta vaemaadis. Ta kirjutas selle kohta, " ... kus kõik on mõõditav rahaga, seal varvalt unagi on võimalik õiglase ja edusa riigiasjadega teglemine".⁴

Töö tuues osas jutustab More õnnelikust saarest Utopia, kus pole ü vaemaadid ega ekspluaturimist; inimesed ei jagune rikkaks ja vaesteks, pole kaubandust ega raha. Oma vaamatu palvirajaga rõhutab More selle maa mitu olumärku. Sõna „utopia“ tähendab ju „olematut kohta“. Nü oli alus pandud utopistlikule sotsialismile.

Pärast More'i „Utopiat“ on ilmunud terve rida analoogilisi töid, nagu itaallane Campanella „Päikeseriik“, inglase Winstanley „Vabaduse riik“, prantslane Vairasse

---

⁴ III. lõp, Ymonus, M. 1953, lk. 95.

d'Alais', 'Suvarambide ajalugu'. Enamuses varase utopistliku sotsialismi töid on veel originaalsed, aga suurelt osalt trafaretid. Üldiselt neid iseloomustab kolm joont: 1) jäme võrdustus; 2) asketism, st. isiklike vajaduste äärmise püramine ja 3) eluolus väikemajapidamine, mis on allutatud kindlaile eeskirjadele. Need kolm joont iseloomustavad utopistliku sotsialismi XVI - XVIII saj. jooksul. Ingi Babeufi (XVIII saj. lõpp) õpetus "propagandis üldist asketismi ja toorest võrdustamisest".⁵ Sama on märke ka selliste sotsialistide kohta nagu Morelly ja Mably. F. Engels kirjutas sellest järgmiselt: "Luu õpetuse erimeisus avaldemisvormis oli asketlik, igasugust eluandmist taandis, spartalike nomenklatuur".⁶

Sellised jämedalt võrdustavad tendentsid muutuse utopistlikus sotsialismis ingi veel XVIII saj. on argesti selgitatavad.⁷ Fiodaal-ab-

⁵ K. Marx ja F. Engels, Kommunistliku partii manifest, Tallinn 1955, lk. 60.

⁶ F. Engels, Sotsialismi areemine utopiast teaduseks, lk. 97.

⁷ Н. Б. Букаев, Конфуций и социально-экономическое развитие, "Вопросы философии", № 11 1962, lk. 127 - 138.

solitudiline korra ja manufaktuurse tootmise olemasolev puhul sotsialistid, kes arvestasid madalamate aegade suve, ei võinud ega saanud end kuisiti väljendada kui võikidki sobiva, jämedalt võrre kommunisti' propageerimisega.

Alles XIX saj. algul ilmus sotsialistlik õpetus, mis täiesti võis XVI - XVIII saj. omast ja mida K. Marx ning F. Engels nimetasid kriitiliseks utopistlikuks sotsialismiks.

Selle uue utopistliku sotsialismi tekke alused peituvad kahes ülemaailmse tähtsusega sündmuses - tööstuslik pööre Inglismaal, mis ^{kindlustas} ~~atas~~ kapitalistlikud suhted ühel maal ning Suur Prantsuse revolutsioon, mille järel uus ühiskondlik formaatsioon - kapitalism alustas võidukäiku üle kogu Euroopa.

Antes kodanliku ühiskonna: tingimustes arenesid ja täiustusid sotsialistlikud õpetused. Klassikalise formuleeringu XIX saj. alguse utopistliku sotsialismi tekke ühiskondlik-politilistust tagapõhjadest on ardanud F. Engels teos „Sotsialismi areng utopiast teaduseks.“ „Pärast Prantsuse kodanliku revolutsiooni valgustajate mõistusemärgist sai idealiseeritud kodanluse valitsemine; igasugune õiglus kehtista-

ti kodanliku justüti näol ja ikka enam ja enam varemse vastandlikkus, alle armel, et üldises healus kaduda, oli velgi teravneud...
 Kui fodaalud paled, mis varem päise päeva ajal läbematult looneid, olid nüüd erialga tagaplaanile tõrjutud, niigi mitte täiesti välja jäänud, mis pühaid made asemel seda lootsamalt õitule kodanlikud paled, mida sai oli harrastatud ainult salajas..."⁸

Neis tingimustes pidid ilmuma ja ilmusidki need inimesed, kes hakkasid avaldama kibedat pehmust saavutatu üle kodanlikus ühiskonnas. Need inimesed olid Saint-Simon, Fourier ja Owen, kes esimesid pöördusid üldiselt. Nad usktsid kunna kodanliku korra, vastandasid sellele uue ühiskonna ideaali, sotsialismi ideaali, mis tunduvalt viies varajase utopistliku sotsialismi järelt võrdustavast kommunismist.

Kuid ka nende õpetus jäi utopiliseks. Selle peapõhjuse määratleb F. Engels: Kapitalistliku tootmise ebanüüsi seisundile, ebanüüstile klassivalitsemisele vastasid ka ebanüüsi teooriad. Ühiskondlike ülesannete lahendus, mis väljareenmata majas-

⁸ F. Engels, Sotsialismi areng utopiast teaduses, lk. 98.

duksimis suhtes alles peidus oli, tuli peast vab-
 ja mõelda.⁹ Nad võik kolmeaeri ei selgita-
 nud kapitalistliku palgaorjuse olemust, ei
 avastanud kapitalismi arenemise seadusi
 ja ei näinud seda ühiskondlikku jõudu, mis
 olnud saanud õiglasliku formatsiooni raja-
 jaks. Kõik nad esinesid nagu ühiskoa-
 na huvide, nii rikkaste kui vaeste kaits-
 jana ja tulevikuideaal, mille nad
 avastasid, oli väga mõistuspärane.

Ideoloogid on Saint-Simoni, Fourier' ja
 Oweni ideoloogid vaatekohad, mis soovad neid
 ning lubavad neid nimetada kriitilise
 utopistliku sotsialismi esindajaks. Ent ne-
 de vaadete süsteemid on väga erinevad
 oma printsiipide, detailide, lähtekohta-
 de poolest. Kõik julgusti väita, et nende
 õpetus on olnud erinevat süsteemi utopist-
 likus sotsialismis, sisaldades tähtsaid ja
 vordumatuid sissekohti, mis on jäänud
 juurima sotsialistlike ideede ajalukku.
 Need samad ideid kasutasid K. Marx ja F.
 Engels, mis nad ähmasust ning ebamäära-
 sut utopiasist löid tõelise teaduse-sotsia-

---

⁹ F. Engels, Sotsialismi arenemise utopiasist
 teadus, lk. 99.

lismi. Supärest just xix saj. alguse utopistliku
 sotsialismi on marxismi üks allikas, sa-
 gu märgib V. J. Linn.¹⁰

Kõikidest traditsioon sotsialismi el-
 käigast pärleb Charles Fourier vilist tähele-
 pannu. Iida mitte ainult oma laialdase
 loomingu pärast (neli makinat raamatut,
 tohutu hulk artikleid ja kirju), vaid el-
 võige süüsi oma mõtete sügavuse ja origi-
 naalsuse pärast. Kuigi Fourier' tööd oma
 struktuurilt, siselt pole kaugeltki võige
 arusaadavamad, on seal süüsi terve hulk
 traditsioonilise järeldusi, mis hülgevad oma täp-
 sure, julguse ning ulatunud raskusega. Fou-
 rier' töös ei ole midagi jäävast, mi-
 da ei ole olnud ühtegi utopistliku sot-
 sialisti tross, see on sotsiaalse filosoofia.¹¹

Käesoleva diplomitöö ülesandeks ongi aa-
 da ülevaade Fourier' sotsiaalsest filosoofiast,
 sest selle õigele avamisele saab määratleda
 Fourier' mõtet sotsialistlike ideede ajaloos.
 Kuid see ka teisi ülesannet, mida püüab antud
 töö lahendada. Kõigepealt püütakse anda

¹⁰ V. J. Linn, Marxismi kolm allikat ja kolm
 komponenti, lk. 4.

¹¹ Ф. Юнко, Ученые взгляды на социальное
 образование на коммунизм, К. Маркс и
 Ф. Юнко, Сочинения т. 1, lk. 525-541, lk. 528.

ülevaade Feuer' sotsiaalse filosoofia tekkest ja päritolust.

Miagi ideoloogia, ideede süsteemi esile ker-
kimine ja areng on alati tihedalt seotud vasta-
va ühiskonna majandusliku olukorraga, selle
alamstruktuuri ning ühiskonna sotsiaalsete vitti-
de vahelkorraga. Tiiselt poolt tuleb iga uus
teooria juba varem olemasolevast ideoloogiast,
mida on märganud ka F. Engels¹². Näimeodi
on iga mõtleja - teoretik arvestanud oma el-
käigete ja teasajute mõtetega. Teadub, et
just sün, selle uue teooria ideoloogia ning
olemasoleva vahetorra vaatlusel, esineb töi-
sid lüksi, puudejäre. Sageli ei suudeta
näidata ²va ¹realtust, kuidas uus oma arengus
on kasutanud vana, jõudes läbi uue ühiskonna-
litsioonide üle või tase süsteemi. Murijad-aja-
loolaud näevad paljul juhul miagi mõtleja
ideid kui miagit kindlat muutumatut
kogumikku, muutmata näidata madisama-
de ideede muutust, mujusemist, vastavalt
ajaloolistele tingimustele antud maal või
raugemalgi. Mis puutub uue süsteemi
virkonponatidene, sün püütakse neid lida

12)

F. Engels, Sotsialismi aremine utopiast
tradusis, le. 95.

ulatavast või raasarguist kõige tavalisema
 võrdluse-irjandusliku meetodiga. Kuid uus
 ideoloogia volutsiooni, arengu ja arejaremise
 selgitamiseks ei saa püüda veel üldise
 ajaloolise tausta - majandusliku, sotsiaalse ja
 poliitilise ning ideoloogilise aspektide põhja-
 liku tundmisega; ei saaks ka veel püüda
 nende aspektide omavaheliste suhetega. On vaja
 osata näha, millise mehhanismi abil need
 objektivõud faktorid saavad jõuks, saavad
 ideede sünteesiks. Uuski inimene ei ole passiivne
 füüsiline keha, ta on ajaloolise teguruse un-
 jundaja ja läbiviija. Kõigepealt iga ajaloo-
 lase-uurija, tahtes nal välja selgitada sot-
 sialistlike ideede arejaremist, peab mõtlema
 selle üle, kuidas igal konkreetsel juhul ta
 poolt uuritava isiku mas kajastus tema ajas-
 tu ühiskondliku elu oma mitmekülgsus, peab
 osama välja tuua, mis ühed ühiskondlikud
 tingimused saavad uuritava isiku ideelistes
 normides, teised aga mitte. Ühiskond, on
 tarvis tunda põhjalikult uuritava isiku
 psühholoogiat ja niimoodi on vaja lähe-
 dada rakkimised, mil misel ja kuidas in-
 mere psühholoogiline elu mõjub ajalooliselt

motumile ja vastupidi, aga parame en see as-
just täiesti võrval jäävad nõuogude aja-
keedeadus, väljaarvatud seal mõned uuri-
mused.¹³

Eespool teatud sisukohti piütak-
sugi arvestada Fourier' idulise graani väl-
jaulgitamisel. Peab uude ütlima, mis see on
tõttud sellel alal, en ebapüsar oma proble-
mide kaardelt ning üha vähem riadla-
test järeldustut. Nü en täiesti võrval
jäävad Fourier' loominguilise evolutsiooni
käsitlemisel tema omapärase liiesus komp-
litseeritud psühholoogiaga.

Järgmise elulise ülesandena piütab
diplomiteo anda ülevaadet Fourier' sotsiaal-
se filosoofia põhilisematist osadest: kapito-
listlikust, "turvitasattioarist" ja unest äb-
noaast-harmonoariast. Kuid aatud teos te-
kame seda üldisemal uijal; jätame võr-
val Fourier' fantastika, müstika, spetsiaal-
se terminoloogia, sut sotsialismi ideede
uurija mass ja toimima samuti nagu
Kepleri või Newtoni uuri ajaloolane,

---

13 Б. Ф. Поршнев, Мелле, М. 1964.

Б. Ф. Поршнев, Феодализм и народные массы,
М. 1964.

kes käsitleb nende peolt antud matemaatika-füü-
sika radusi, si peera tähelepanu nende tar-
gutustele ingliti olmasolust. Lõpuks näeb
diplomitöö ühe ülesandena määrata nende Fou-
rier' sotsiaalse filosoofia üsikusadele ja sotsi-
aalsadele, mida on K. Marx ja F. Engels
kasutanud teadusliku sotsialismi rajamisel.

Kuigi Fourier' käsitlemistel probleemide
peala on jäänud pöördlemisi vähesaks, on süs-
si ilmunud terve rida tähelepanu vääri-
vaid töid sellel alal, mida on ka antud
töös kasutatud.

Esimese märksasti peolt kirjutatud
uurimus Fourier'ist ilmus August Bebeli
sulest aastal 1888¹⁷. Selles töös on A. Bebel po-
tähelepanu pööranud Fourieri süstemi ja
õpetuse üsikusadele, sejuumus on maadga
asrvalik jäänud eluteelise üilg ning üldse
pole leidnud valgustamist Fourier' idellise
sejuumise. A. Bebel on niivõrd kaeratud
Fourier' õpetuse progressiivset üilgdest,
et kaldub teda üllhädama, pidades Fourierid
tõelises revolutsionaariks. Samal ajal ei
muda A. Bebel väljatunna neid tõsisid

---

¹⁷ Abregem Bebel, Marxes Typoi, M. 1923

uiga ja muudujään, mis esinevad Fourier' teoses.

Esimene nõuandekogu arvas Fourier' ää-
sitlevad uuringud muuluvad A. Y. Anustini-
k.¹⁵ Peab aga märkima, et need teod ei ole lü-
mid kasutamist antud diplomaatilis, kuna nad
ei jäänud väetisamatuse. Ühte tuleb süs-
si rõhutada, et A. Y. Anustini näitab üll
Fourier' õpituse vastuvõetisust, kuid uime-
da avada tema sotsialismi olemust. Ti-
selt peelt A. Y. Anustini kiitab üle
Fourier' ideede tähtsust, müüdes need so-
bitada Nõuandekogu ühiskonda, arvates, et
neil on vädel praegiline tulemus.¹⁶

Juga kui A. Biheli kui A. Y. Anustini
uuringud ei ole saugelti lahtumised. Sün
on ääsitlitud uuringud isikult üllalt
lihtsustatult ja mehaaniliselt ning isegi

¹⁵ В. А. Дунаевский, Б. Ф. Торшнев, Изучение за-
падноевропейского ученического социализ-
ма в Советской историографии (1917-1963),
История социалистических наук, Сборник
статей, М. 1964, с. 3-91, 4-53.

¹⁶ В. И. Зинбоград, «Социальная философия»
Шарль Фурье как предмет исторического
исследования, «Вопросы истории», 1956,
№ 5, с. 58-76, 4-61.

kohati liiga kaasagult. Selle tulemusena on raske välja selgitada Ferrin' utopistliku sotsialismi erinevust traditsioonist sotsialismist.

Eel teile äärmuse on läinud need autorid, kes on käsitleanud sotsialismideid tuntud ja populaarsus väljasaates. Seal sageli püüdi eitatare traditsioonist sotsialismist utopistliku sotsialismiga. Käändes utopistlikust sotsialismist, jätavad need väljaanded millegipärast kahe silma vahele need ideed, mida on K. Marx ja F. Engels areutanud. See on algõige massiv suure Nounoquide Entsüklopedia kohta,¹⁷ aega ka ~~1947. aastal~~ NLU TA Filosoofia Instituudi poolt ettevalmistatud uus „Filosoofia ajaloo“ kohta.¹⁸ Nis populaarsus väljasaates rõhutatakse liigult utopistide-sotsialistide väärtustid, samal ajal jätatakse märkimata nende olulisemad idasivumamad ideed. Sää-

---

¹⁷ Борьбуна Советская Инженерология, м. 40, л. 153-157.

Борьбуна Советская Инженерология, м. 44, л. 430-431.

¹⁸ Мемория философия, м. II, л. 1957, л. 155-189.

rased lähemini üritavale riikule üm-
 deta maagi aada made ideede ajaloolist
 väärtust. Pole vaja otsustada ühegi utopist-
 lise sotsialismi esindaja üle selle järgi, mis
 oli tema õpetuses reaktiivne ja vältima-
 tult mõõdukas, vaid on vaja otsustada te-
 ma üle selle järgi, mis ta tõi uut, prog-
 ressiivset sotsialistlike ideede ajalukku.

Palju originaalid ja uusi mõtteid
 Fourier' kohta annab V. P. Volgin.¹⁹ Ta on tun-
 nud, et pole olemas tervet süs-
 teemi, mis mahajäänuks ning usaldusväärt
 ideed oleksid ni ühendatud Fourier'
 õpetusega. Ühegi peolise annab V. P. Volgin
 Fourier' süsteemi ühegi k'annangu, Eriti
 põhjalikult analüüsib V. P. Volgin Fourier'
 tulevikuühiskonna plaani. Ta näitab, et Fou-
 rieri peolise antud uus ühiskond oli suurelt
 osalt idealistlik ja väga kauget sotsia-

 19

В. П. Волгин, Целостность социалистических
 идей, т. II, М.-Л. 1931.

В. П. Волгин, Система Фурье, Маркс
 Фурье, Избранные сочинения, т. II, М.-Л.
 1951, лк. 5-79.

В. П. Волгин, Французский утопический
 коммунизм, М. 1960.

list. Ta kirjutas: „Karmooia sotsiaalse
 uue, võituna tõrjult, u vastu süüa pro-
 letariaadi elohikevidele ja püüdlustele. Kuid
 Fourier' sotsiaalse teoorias on kaheldamatult
 suure uide niisugusti, mis tähendavad tida
 sotsialismi“²⁰ Just „supärast“ on Fourier'
 ideed mõjustanud sotsialistlike mõtli are-
 gut ja supärast unuleb ka talu arväär-
 ne uolt traditsioon sotsialismi ulkäijati kas.

Tõhusat tööd Fourier' uunimisel on tü-
 nud A. R. Soanujjan.²¹ Uerimises, Fourier'
 ühiskondliku ideedi geues²² avaras ta uil-
 rikudliku materjali XVIII saj. asotsiatsioo-
 ni ideedest Prantsusmaal, mis aga pole
 olanud olulist osa Fourier' ideedi areju-
 misel. Uldu on A. R. Soanujjan uilustees
 tähelepanu pööranud kisi järguliste ü-
 limestele (uude ühiskonda ulmikuu
 asutusti, garantismi ja vaatlemisi). Nä
 u lühendugi A. R. Soanujjan Fourier'
 ühiskondliku ideedi geuesi. Teise tööne
 on avaldanud A. R. Soanujjan elulehite

²⁰ B. T. Bonun, Uuemeua Tsure, lk. 76.

²¹ A. P. Uoanujjan, Teuzue obuzembennoo
 ugeona Tsure, M.-d. 1939.

A. P. Uoanujjan, Mapue Tsure, M. 1958.

Albaati Februarist²² kuuu u too u ole uerikus-
 linn uaid taderliku popularku iluega, k'is
 u ole seal u uida'i uut jo olebit Februarist.

Kuuaraku tuleb m'arkida J. J. Libentark'i
 teid²³, u ole u'isi p'ohjalikuu Februar' uueja.

²² A. P. Koammasu, Marle Furre.

²³ U. U. Zilbbrfarb, Tamproshenko s'it'ionob
 furreizmu, k'z uemeri s'ocial'no-ko-
 munist'esk' u'it'i, M. 1955, lk. 548-569.

U. U. Zilbbrfarb, Ob uemerk'iax k'
 u izu'eni'iu u'it'ionob' nas'led'ia Marle
 Furre, "Novaa u u'it'iaa uemeri", 1963
 N° 1, lk. 122-130.

U. U. Zilbbrfarb, Osob'nos'ia' s'z'uaa
 Furre u p'ob'leme u'it'ionob'ia, Marle
 Furre, Izbrann'ie s'oc'inn'ia, k. II, M. 1954,
 lk. 307-319.

U. U. Zilbbrfarb, Poslevo'inn'aa zaru-
 b'enn'aa m'it'era'ia o Furre u furreizm'e,
 uemeri' s'ocial'ist'ic'esk' u'it'ii,
 s'bornik' s'tat'ii, M. 1962, lk. 52-91.

U. U. Zilbbrfarb, Trimerak'ia [k' s'oc'i-
 n'iaa Furre], Marle Furre, Izbrann'ie
 s'oc'inn'ia k. II M. 1951 u k. IV, M. 1954,
 lk. 320-392, ja lk. 452-565.

И. Ч. Зильберфард, Проблемы соединения
воспитания с производительным тру-
дом в учении Марля Фурье, "Советская
педагогика", 1959, № 12, с. 159-172.

И. Ч. Зильберфард, Социальная филосо-
фия Марля Фурье и ее место в истории
социалистической мысли первой поло-
вины XIX века, М. 1964.

И. Ч. Зильберфард, "Социальная филосо-
фия" Марля Фурье как предмет мето-
дического исследования, "Вопросы мето-
дики", 1956, № 5, с. 58-76.

И. Ч. Зильберфард, Творческий путь
Марля Фурье, Французский ежегодник
1958, М. 1959, с. 295-332.

И. Ч. Зильберфард, Марль Фурье, Марль
Фурье, Избранные сочинения, т. IV, М.
1954, с. 433-451.

Arvamus uurimustes on J. J. Silberfarb tunduvalt laiemad käsitledavate teemade hulka (loomiajalise revolutsiooniga seotud küsimused, pedagoogilised ideed, karbataasala-
 sed probleemid, ülevaated Feerini' ideede
 liikumist) ja nii on tal suudetud anda
 üldalt hea ülevaade Feerini'st kui ühest
 utopistliku sotsialismi ülevaate. Siin
 J. J. Silberfarbi on huvitanud algselt Feerini
 ideede liikumise seotud probleemid,
 mistõttu on ta väga arget meelega
 laianud Feerini' süsteemi funktsiooni ja
 juurimisi, eriti on see näinud ta viimase
 töö kohta.²⁴

Ku tundub, et diplomiteos kasuta-
 mist leidvate autorite uurimused, on
 tänamatult võrvalt jätnud Feerini' loo-
 miajalise kujunemise väljenditamine,
 aga samuti pole juhtunud tähelepanu võtta
 Feerini' ideedele, mis oleksid väärtus
 sotsialistlike ideede ajaloos. Nagu märgi-
 tud, müüb autorid diplomiteos üldiselt
 need probleemid lahendada.

Käsitlevas teos on allikana liid-
 mid kasutatud need Feerini teosed, mis

---

²⁴ И. И. Зинберга, Социальная философия
 Ф. Ф. Маркса и Ф. Ф. Энгельса.

ilmusid aastail 1951-1954 traditsioonilises sotsia-
 listliku eluajate teoste sarjas B. P. Volgini foi-
 nitamisel.²⁵ Nais Ferrini „Valitud töodes“
 on avaldatud tema „Nõrja liikumise teoo-
 riast ja üldisest saatesest“ (rd. I), „uus
 maailm“ (rd. III, IV) ja terve rida artikleid
 (rd. II).

---

²⁵Марья Фурье, Избранные сочинения, т.
 I - IV, М. 1951-1954

I Charles Fourier' loominguiline evolutsioon

Kähe tähepanu osutamise Fourier' rejuumide ja arengule on need omade objektüvete põhjustega. Asi on selles, et kõik oma põhiseisukohtad, mis moodustavad ta süsteemi, aadis Fourier juba ühes oma esimeses teos, artiklis „Üldine harmoonia“, mis ilmus 1803 aastal ajales „Lyoni Bulletin“²⁶ („Harmoonie raivõrselu“ Bulletin de Lyon 11 primaire an XII). Juba selles teos traanitab Fourier olmasolevad filosoofilised ja poliitilised süsteemid vaalus ja püstitab uue traduse, sotsiaalse traduse loomise vajaduse, samuti määratleb ta kirgede vutluse sotsiaalse liikumise allmanna, travalt arvestab olmasolevat kapitalistliku „tsivilisatsiooni“ ja näitab

---

²⁶ М. У. Зинльбергард, Творческий путь Маркса Фурье, лк. 29Б.

А. Р. Коанниев, Тезисы об ученическом угле Фурье, лк. 112.

jud on nü teinudki)²⁷, et Fourier' maailmavaade
 on kujunenud kõrgemate mõtlemisideede aa-
 pel, suutmata si midagi elulist öelda.

On arusaadav, et Fourier' loomusajelise
 kujunemisega seotud probleemid saab õigusi-
 ti lahendada vaid siis, kui tervalt jälgida
 tollaajaga Prantsusmaa majanduslikku, sotsi-
 aalset ja poliitilist elu. Fourier' omad töödes sa-
 geli kasutab elust saadud andmeid, elubi-
 gi ago lõpust saadud andmeid, kus ta elas
 mitmed aastad. Kurides ja arvestades need
 tähelepanemised ja muljed, mida Fourier' sai
 Prantsusmaa linnadest, provintist, välis-
 maal, kus ta viibis, võib suurima täpsuse-
 ga mitte ainult anda Fourier' õpetuse ku-
 juumise tildumise, vaid ka ta süstemi
 praetapid. Kuigi siiani ajale lähem-
 min on aianõige, kuid see aga juba.

Teiselt poolt tuleb rõhutada juba vaatama
 tollaajaga Prantsusmaa ideelist elu, seda
 enam, et 19. sajandi ajalooringkonnas on
 see aspekt juba tõrjalt jäänud, vaid
 J. J. Silberfarb hõidab mõõdukas sellele
 valgust.²⁸ Prantsusmaa vana ühiskondlik-politiline

27 H. U. Зубофф, Социализм Фурье
 Ученый Фурье, lk. 22.

28 Samas, lk. 21-35.

elul XVIII saj. lõpul väljendus igas tuma mõtte sfääris
 ning see oli vaieldamatu mõju Ferreri'le.

Kolmanda maailma oli tugev tegevus peaaegu
 Ferreri' loominguajalise kujunemise käsitlumisel
 vaatama tume cause iduust, mis vastava-
 ta distantsimust tõtan (raupneerid pöördad,
 jennatide raja all olev kolle ja) kujunus
 maailma suupärasus, mis oli aja vaielda-
 matu mõju ühte iduust mõjulpääsus ja
 tunde vältimises Ferreri' poolt.

Kõike seda püütaksegi arvestada
 Ferreri loominguajalise evolutsiooni valgus-
 tavalil, mis ühine muutus saab olla
 vaid aianõige. K. Marx on kirjutanud:
 „On muidegi palju ürgem lüüa analüüsi
 tul uduist religioosust mõjutluse maie
 tuum, mis ümberpöördukt tulitads (aud)
 antud tegelikt distantsimustest...“²⁹.

x

x

x

Francis Marie Charles Ferreri astus
 elu XVIII saj. viimasel poolel. See oli aeg,
 mis saabus kunstivõraku pärast 1763 aasta
 Pariisi traataati, mis lõpetas Liitsmeaastane

29 K. Marx, Kapital, kd. I, Tallinn 1953,
 lk. 323.

õija, avas üllaltki soodsad võimalused Prantsus-
maa areagnis.³⁰ Järgides paljus suhtes Inglismaa
ideoloogilist saavutusi, teigi viimasisammude ka-
pitalistlik formatsioon, samal ajal kui fodaal-
sord pöördis oma krüsi. Loos kapitalistliku ühis-
konna algkümmeilga ilmusid ühe aamu päevaval-
gile elamisvõimalused, sotsiaalsed hõõrumised.

Maal XVIII saj. tükel poolel aires talu-
põegade uspropieerimine, eramus nende
maast oli läinud fodaalide kätte. Värskeid
maad laostunud talupojad liikusid varjades
linna tööd otsima. Nend, kes jäid maale el-
ma pidid taluma võikvõimalikku kaudselt
ja otseselt maksu, mis XVIII saj. tükel poolel
olid kolme kordistunud.³¹ Nü 1774. aastaks
olid etteel maksud kasvanud 69%, mis üld-
maksude summa oli 1757. aastal 283 miljo-
nit livre'i, mis 1789. aastal ulatus su
476 miljonit livre'ini. Selle tulemusena kasvas
Prantsusmaa varus taru ja ainsuüsi XVIII saj.
60. aastal oli Pariisis 600 000 elanikust 116 000
(19%) vaesid.³²

³⁰ A. E. Pommerehne, Opreku no uemogruu Fran-
tsuu XVII - XIX k. b., M. 1958, lk. 72.

³¹ sama, lk. 52.

³² sama, lk. 53.

See oli aeg, kus Prantsuse kodanlusest kujunes kõige tugevam, jõuam ja võimsam klass. Nende värs sammus tööstus teaduslikult edasi, see raudteostamine aastatel 1700-1790 suurenes ligi 2 korda,³³ samal ajal aga Inglismaal 5,5 korda. Sajandi teisel poolel suurenes tööliste arv kiirelt, ilmusid esimesed algelised masinad, kuid manufaktuuri püüdis innaagi vadal kohal. Tavaline oli 10-50 töölist ühes manufaktuuris; palju harvem oli juhul, kus oli juba üle 100.³⁴ Tööliste elu muutus tihedam rohkem väljakannatamatuks, eriti majanduskriiside ajal. Kuid ka tavalistel aegadel pidi tööline rohkema palga kulutama liiva muutmiseks. Revolutsiooni ajal keelus liiva ostuks 88% rohu töölisperemehe palgast.³⁵ Samal ajal kasvavad ka liivad. Kui 1771-1789 aastatel suuremaid liivad 45%, siis 1785-1793 olid nad tõusnud 65%, sejuures aga juba 1786-1789 aastatel vähenus 17%.³⁶

³³ Ю. Лысенков, Ученые исследования о промышленности Франции, М. 1950, л. 29.

³⁴ А. Б. Поручиков, Очерки по истории Франции XVII - XIX вв., л. 59.

³⁵ Л. Брэн, Ученые работники гильдий во Франции, М.-Л. 1953, л. 89.

Mis täpsemalt ilmus praatsuse ühiseks
 si intelligentsi osa, kes suurelt osalt pärines rahva-
 vast, võlvanda sisuse vast. Aga võlmas si-
 sus oli kaamees Praktumaat, kuna sajad
 lõpul ulatus, elanike arv 25, milj. ja madalast vah-
 tu võime sisuse suurus 270 000 inimest. ³⁶

See intelligentsi osa oli tulvil valgustajate ideid,
 avaldes kriitikat mitu aialt väsi jõudnud
 fodaalvõrre, vaid ka osalt ilmut võtva kapi-
 talistliku võrre piltaja aad pooldeid suurelt
 osalt egalitaarsid, kommunistlike riig
 ametkondade ideid. ³⁷

Charles Fourier oli üks selle uue praat-
 suse intelligentsi põlvkonna esitajaid. Ta
 sündis 7. aprillil 1772 aastal Besançonis
 kaupmehe perekonnas. Selles lianas veetis ta
 oma lapsepõlve aastad, mis olid suure Praat-
 suse revolutsiooni algatus ja alguseks, täis
 suure sotsiaalsete sündmuste ja riikide.

See oli aeg, kus Pariisis hakkasid
 filosoofid, väideldi majandusteadlaste sisse-
 võtada üle, kuivatati Lagrange agrotehnikast
 ja Richardsoni romaaniidest ning Rousseau'
 traktatidest, laimati või tunnus-

³⁶ A. E. Pouchet, Opremi no uemopum Prantsuse
 XVII - XIX bb., lk. 55.

³⁷ E. B. Kall, Uemopum soznanemum uemum
 uget, M. 1963, lk. 34.

tati Shakespeare'i, Puccini ja Glucki. Saloafi-
des vutildi ja arutati; aorraldati triumfaalse
vastuvõtte võltsare'ile ja arutati läbi, Figa-
ro pulm'. Aga siin, kappuand provintis,
andis viti travalt tuuda fodaal-abso-
lutistliku korse uus, niag siin valitses hoopis
tina maailm.³⁸ See maailm lähtus väikest
matemaatilisest eadutlusest, mis arvestasid
igivastu traditsiooni ja uivastand moraali.
Kogu see fodaaliline moraal vähipalgelisus,
valikkus ja väljendunud selgusti mitte
ainult Buranjadis, vaid ka Faurin' pro-
vintsis. Oli tavalline näha, et isa despotteris
nii reist, lapsi kui Fauriaid; ema ammu-
das püüdis viha välja valada taas teisi-
jate sõimamisega. Samal ajal nägi väike
Charles, kuidas isa aituna kassihast
tunas ostajaid kõige alatunel kumbel,
solvas ning näaqtas vassid. Kuid veel
enam, sõähast fodaaliliku elulaadi võis
Faurin kohata igas vähegi paremas fodaal-
lises majas. Yäreliuult, si, mida Faurin'
nägi kodus uisastand elle vradias.
Nümeodi juba lapsua sotsiaalne usk-

---

³⁸ Stendhal, Purane ja uus, Tallinn 1958.

need oma vastusolekuga, rutüriiga ujumas Fou-
riid. Pole siis midagi ihustada, et pois
armastes vaikust ja üksiadust, oli mõtlik
ja tähelepaatlik ümbrese jälgija. Noor Char-
les muutub ühe mitililimans, tundes tär-
kavad erinevad vihameodid ümbritseva
elu vastu, mis väljendusid eriti selgelt
tema, heaibali vandes, kes ta töötas põla-
ta ümbaandust elu lõpuni.³⁹ Suga Busan-
soni õhkevad paari allse Februa tuleva-
sele kapitaalile, "Kriitika" "mü-
tial".

Nagu võib näha parema positsiooniga
modaalise vaemate lapsed Busanson's, sa-
diti ka Charles kohaliku kolleži, kes sel
ajal valitud ja müüdid.⁴⁰ See kolleži aad's
tabatise alanivalis laudus, mis ü rakulda-
nud sugugi traditsioonidest peisid. Poi-
sistärkasid arusaamatund ühelt peelt
elu ja teiselt peelt tunde peelt elu pos-
titatud usueti varel. Charles'i mas oli
vartamisi kaas peolust: need ja püüand
oma nõuti, kasmudega ning tema case

³⁹ А. Бобер, Марль Фурье, №. 14.

⁴⁰ А. Р. Кошманов, Марль Фурье, №. 32.

tuuded ja soovid, mis ümaltuud enam made
 nõueti raamidene. Kolleži eli roht, aas kassa-
 sid idanema erinevad ideed kodanliku karba-
 tuuri järele ja silmarinjalihaasut, sst
 taltsad' jamaudid, suad sid' aorele, örea-
 traditioone poistele male siirvõu reegliid,
 mis abistavad tunc arengut. Samuti nägi
 Charles, et suuremal määral ja hariduse orga-
 nisatsioon, mis on sõltuv ühelt ja määrat-
 litud kasuikant, ümuda aada korra-
 linu haridust. Jageli siis poiss farti-
 us, et mitu aasid siis ega võivatai saa-
 da haridust, dument aasimatu' tähelepi-
 miid osust. Kolleži's õppimise ajal kannab
 Feurini vaesid abistama, tuuab aasid iga-
 ti kaasa k'af soovib made elu korda paraa-
 deida.⁴¹

Tundub, et see Feurini' eluwood eli
 niikaltai akuntar ja määrat ta edaspidises
 elus. Sel ajal mejuab väljota siis oma-
 pära: äärmine raiuus ja rappus riiüksus
 elus (sda t'ingis p'ruunana väheste teetes),
 siingjovõmbus ja aasus vaaslaste seltis.
 Kõik see on varjutatud oma jälje Feurini' edas-

⁴¹ A. Fedele, *Mappe Fypoe*, lk. 32.

pidideli tegevusele ja loominguks, mista püüab
igati süstematiseerida, liigitada ja klassifitseerida.
Näevalt on see võimalik, et Faurin'i
ilmsel ajaloo ajajärgu kujundas välja ainult
Besançon ja kolleegid. Keskne elu-olus.

Kindlasti on üha enamajagu kaasaõl-
da loetud töödel, trükitel, mida Faurin
ainuüks ja üks. Üldse ei peis väga lahti-
tunuga. Ta võis kergelt suunda 191-
suguseid traditsioone võimalikult aladelt.
Kolleegid peavad saama ta ümbergi au-
kanda sügava aini tundmisega.⁴² Bri-
tist kuni traditsioonid geograafia, mate-
maatika ning füüsika vastu - see kuma
hõlsum püüd igasuguse liigitamise vastu.
Pikad elu olid ta hea rätud meel, meen-
sadust: kumpuure, kirjutas luuletusi,
enamasti satürlisi, armastas lilli ja ve-
draid värve. On täiesti õige arvata, et
kolleegid õppisid üg. aad's talis idid ja
mõtteid kirjanduse alalt, mida ta
hiljem kasutas oma süstemi väljatö-
tdmisel, muutmata sujuvus meenuta-
da autoreid. Järevalt, et välja selgita-

---

⁴² A. B. Faurin, Mapes Typoe, lk. 14.

de Fevrier' sidemeid tusti mõtlyatiga on vaja rõõgipalt isaagi pöörduda kolleži õppimise aja juurde ning püüda lüüa ja välja ulgitada, mida Fevrier süa lugis. Hiljem riavanevad talle isaagi säärast võime- luse lugemisest. 43

Pra varisid roonu nooruki unistused babast, igasülgelt arenevad inimesest. Oma tahet hakkasid üha enam diiturima alas- sihuud ja -suhused. Piremond pides il- chesust mõistatavaks, et ainuke poeg võib elutars kaubanduse. Kui Charles oli üheksa- aastane, suri ta isa, kes oli käitunud toi- lilt arvava kaupmehena, keostades tista- meadi, kes nägi ette, et poeg võib saada 1/3 pärandist 20 aastast, kui ta hakkab ti- gihma kaubandusega; tõi 1/3 25 aasta- st, kui ta jätkates kaubanduskarjääri on abilluud ja võimau 1/3 30 aastast. 44 Nii loodeti siduda kaubandust vihaavat poisi perevõana rõõp ulistatuna amutiga.

Lõpetanud kolleži tahtis Fevrier jätkata oma haridustud. Tundis kuni täpistadusti vastu, soovis ta saada sõjaväe-

43 F. P. Moammagu, Mapo Фурье, lk. 40.

44 H. H. Зубовский, Mapo Фурье, lk. 434-435.

ingemariamet. Aga see te oli talu sulistud. Nõu-
ti seepärast, et selles ei vaja saada aad-
litüht, vaid seepärast, et perenna uivi-
nd tavad u väinud ette, et pois võiks õp-
pida sõjandust. Pealegi ^{oli} Fourni' ema,
kes oli saanud peremona ainuvalit-
sijas, vundunud, et igasugused tradit-
sid en mõtite, seda citi kaupmehi jaoks.⁴⁵

Fourni' u' untaud võidelda aloni-
vastuoludega. Peremona vanad tavad
lähetasid poisi 1790. aastal Lyonis uil-
laltu selüdsne kaubamehja ameti õppi-
ma.⁴⁶ Seda lööri tunnetab ja tajub Fou-
rni uiti tavalt. Ta näeb, nagu oleks
asjatu võidelda, kuna ihiuonna argumend
nõuded ja vajadused en alati tugivanad,
ja Fourni kannab emale ualdum tige-
liust, talu peale uandud, viha tavast
elust ning liabtu uistustene. Su-
ga Fourni' lapupölv oli mõõduand,
algas mehitamine. Nüüd en se so-
dus Besancon' dug u' olud mõõdu-
and asjatult. Sün sa' algus Fourni'
uut. l' u' uul, tähelepanu' u vaatlemisi-

⁴⁵ А. Тютчев, Море Фурье, к. 14.

⁴⁶ И. И. Зубовский, Творчество некое
Море Фурье, к. 301.

osales, kaini analüüsimise võime, mis hiljem
väljandes ta suurepärase kapitalismi, "si-
viilisationsi" kriitikas. Need tülid peolt
ilmselavad ka esimesed psühhilise aas-
diga, ahastuse hetked, nagu oleks isiku-
m tühipäljas õhustis valitsvate du-
tingimuste käes.

Järgnevat eakel aastal praatise-
uõ Fournier' Lyons's, Pariisis, Rouen'is,
Bourdeaux'is, Marseille'is; viibõ Zansmael,
Belgias ja Hollandis (hollandimaadus) vastavalt
äri ülesannetile. Kõik nähtu avaldas tuma-
suguse vastuvõtlikkuse isikule tohutu mõ-
ju. Need tähelepanemud said ta hilisema
"siivilisationsi" kriitika aluseks ning ähla-
si stimuleerisid uue ühiskonna plaani loo-
mist. Separatist on vajalik ka neil lüh-
malt matuda.

Lyon oli Fournier'ile tume kuu pea-
le uudem Besançon, mida ta nägi. Kui
Stradhal pidas Besançon'is ühis ilusama
Praatusemaa liinaks, siis Lyon käämus-
tas Fournier'd oma tohutu tänavate rägus-
tanga, kõikvõimaliku reijuga maja lohu-
dismudega, kirs olid seal need kalitunud ja

puhuvad hea meelega võrreli: masinavõtte, tugivate
kivihoovidega.⁴⁷

Võlli rõhkeim meelisaad väline ilme känd-
mantes Fernier'd selle sisse. Lõpu
oli tolal oma tähtsusest ja suurest praat-
usmaast tiisel kohal. Seal elasid arv
alatus 1787 aastal 135207⁴⁸ ja lõpu
oli suurim kaubanduslik - tööstuslik ühik,
samuti oli sellel liigil oluline osa pa-
ganduse alal. Enamasti lõpu elavust (3/4)
oli seotud südi-tööstusega, mis oli alguse
saanud XV sajandil. Kui Fernier'is sa-
kus, la grande fabrique, nagu tollal nime-
tati südi-tööstus, oli alatuslikum. Kõik
südi-tööstest juhtis 400 permanent-kaup-
ment ning 32 000 tööliseid-meistrit.⁴⁹ Lõpu
vabrikant oli tollal kaupmees-töötaja,
kes alutas endale teostatava ja tugevust
su, vabrikant praeture südi-tööstuses oli
aga suuremalt osalt nime peolise vabri-
kant. "tavalt oli ta, ... lilla kaupmees,

47 Ф. Томешиш, Люневилле восстания
1831 и 1834 гг., М. 1937, л. 62.

48 Е. В. Тарле, Рабочий класс во Франции
в эпоху революций, Е. В. Тарле, Соци-
ализм, т. II, М. 1957, л. 254.

49 И. И. Зильберфарб, Творческий гений Шарль
Фурье, л. 303.

50 Бюро, Мемория рабочих движения, л. 87.

tööstand Lyonis maanfaaturides, olid 1792
aasta lõpul 30 000 töötajat ja liivata⁵² liiv
ulega võttis revolutsiooniline - poliitiline
liikumine õige selge ilme Lyonis. Selle liiv
narrilisusest sai võitlus vaim ja vaimu mu-
te vahel ja see suun riigijulm ühineus
mis Lyonis püüdnud kogu Ferreri' da-
arj.

Kõrvuti trava sotsiaalse konfliktilga,
mis 1792-1793 aastal võttis trava koduse-
ja vormi, võis selles liivas näha algelisi
ratsuid liiva majanduslike organisatsioon-
ne, mis võisid saada palju õiglastiivama
tootmise ja tarbimise aluseks.⁵³ Kõrde su-
nil organisatsioonid tekkisid kollektiivset üh-
tuse ja muude vajalike kaupade väljastu-
luse sisse piiritletud tarbijaid koopi-
rativne. Lää tekkisid ka käsitöölised ja
töölised tootlised ühited, tootmiskoopra-
tiivide kaupid eladipad. Lõpus oli Lyon
liiv, mis liidus ka inimesi, mis löid plaane
tootliku - tarbijate asotsiatsioonide rajami-
sus.⁵⁴ Nad propageerisid mid asotsiatioo-

⁵² E.B. Tharel, Рабочий класс во Франции в
эпоху революцион, л. 501.

⁵³ И.И. Зембоффарт, Социальная философия
Маркс Ферне, л. 40.

⁵⁴ Г.О. Брюа, Исчерпывающий рабочий гласно-
ный, л. 116.

ni algelisi ideid kui olema olevate majandus-
liku- ja poliitiliste ebarõhke parandamise tud
Eel vaatamata selle: teoliste varajase po-
litilisele ellu astumisele, u' moodustanud
nad talleal veel niagit' alomiga ja ussüd-
likum osa nagu noogu Prantsusmaa teolised
XVIII sajandil.⁵⁵

Fouier saabus selle: võrdlemisi vaik-
sust niag tasaraalusest Brasseisist. Ta
põudis see veel mitte lõppand kristitapajärgi-
de valitsemise ja algava niag puhkuse re-
volutsiooni ajal. Ta täiesti arusaadav, et
süü ja mis aastais võttis Fouier loomajä-
rlike kujunemise oma riikide kuu posuuna.
Nüüdsest pole jälgib ta eriti krahvalt
mid' suadumisi, mis on seotud kapitalist-
liku, "tsivilisatsiooni" olemusega niag temest
kareab argamööda välja kujunema selle
"tsivilisatsiooni" tulise vastase. Kui koduses
Brasseis'is pöruis ta vaid üriante elami-
kuvide vastu, siis avas talu selleis no-
gu, "tsivilisatsiooni" oma mitmevilgususe.
Kui meadus ta, et noogu alulimaks
üksimuses Prantsusmaa elis on vane töötaja
olukorra parandamine. Kuidas side äga Fiba,

55 C. A. Lemme, Из истории французского
революционного движения XVIII века, №. 117.

nda Fourier veel ühta. Kirgita muutis esma-
 moodselt vana assotsiatsiooni ideega üm, vii-
 mutanud ta selle vastu suurt huvi ja alles pal-
 ja aastaid hiljem pöördus Fourier selle juunde-
 tapani'ni siglare ühiskonna rajamise põhi-
 aluse juurde.⁵⁶ Nis on ka üsna loomulik, sest
 vana pidi Fourier riiklalt veaduma olemas-
 olevate suhete pahlisumist riig alles siis tu-
 lus mõnele uue ühiskonna kavandamine.

Kõik muu, mida Fourier aägi oma
 äriõitsitudel 1790-1793 aastal teists, liina-
 dis, maadis, on vaid Lyon: tärnadar ma-
 tijaal. Si vearis tida, et mitte aauldjonis
 u' valitse nõudavad vastuolud, vaid et alud
 on asjal Prantusmaal ja teistski ümides
 (Belgia, Holland).

1792 aastal, kui Fourier sai 20 aasta-
 sus emandas ta vimer ora isa pälaadist
 vastavalt kaduun soovile.⁵⁷ Nüüd hakkas
 Fourier tijaal kaubandusega Lyonis. Ta
 tili's Marseille'ist koloniaalkaupu riig
 hevdab veel hästi taida, müües mid Lyonis.
 Eel ta kaupunde rajatari algus oli basovdne:

⁵⁶ А. Р. Коаннуазге, Тезисе об усе ембени оро
 уграа Фурье, л. 117.

⁵⁷ А. Р. Коаннуазге, Маре Фурье, л. 35.

1793 aasta kevadel on Ljoni poliitiline olukord äärmiselt pingeline. Prantsusmaal oli juba aunu välja kujunenud setsaal-poliitiline arü; arenevad mad põõitama panna nürusega ünd-
 mund: uodallik uvolutsioon tub lõpu absolu-
 tismile, kuasogas hukatakse ja Prantsusmaa, mis on mehikult pures lõõand austria-veiki vägede palitusegi, unultab välja vaba rügi. Iillile olukorras tõstas mad kontrevolutsioon: Prantsi tarbeaanti puudus, majandus-
 lia laos jo spekulatsioon hävardas rägistada revolutsiooni välja välja.⁵⁹ Nü areneb tervavõitlus, koarvadi liivadüide jo jaoküide vahel, mis te Ljoni võtts trava uodustojas ilme. 29. mail 1793 aastal toimub kei sia kontrevolutsiooniline pööre. Liivadüid pääsevad võimule ning algab Ljoni püramise uvolutsiooniliste vägede peelt (8. augustist - 9. septembril 1793 aastal), mis lõpu jaoküide võiduga.

⁵⁸ А. Собыль, Из истории Великой Буржуазной революции 1789-1794 годов и революции 1848 года во Франции, М. 1960, л. 30-31.

⁵⁹ А. Д. Любимская, Д. П. Трещев, М. Ф. Кузьмин, Очерки истории Франции с древнейших времен до окончания мировой войны, М. 1957, л. 117-156.

Mid sündmusel laotavad Fourier täielikult. Marselli'st kelditud raubad hävitasid; Fourier'i kaga arutatakse Jakobüide poolt süüdistatuna peelehoies kontrevolutsioonile.

Seda episoodi on paljud uurijad püüdnud aidata kui Fourier'i vaimuliku sektumisel algust revolutsiooni ja igasuguse võitluse. Näi viitab A. R. Joannidjan: „Tuleb märkida, et abiaide made sündumiste mõjul Fourier' kuigi ole lõpuks tundis viha revolutsiooni vastu.“⁶⁰ Seline viisus on võitlane olla: Fourier pole kunagi olnud kontrevolutsiooniaar ja kunigi suure Prantsuse revolutsiooni käigus läis ta kuni jäävilt udama, aga see oli ju tahe paljumaatid, sümbaile üle ümberastota sugugi. Ta on hoopis klego rahul, kuna ta las vabanda vihata vast ametist.⁶¹

Fourier pole kunagi sektunud revolutsiooni vaimulikult, tohikalt li ole usunud selle progressivuse. See on ka üha selge, kuna XVIII sajandi Prantsusmaa oli kaagi üm,

⁶⁰ A. P. Joannidjan, Маркс Фурье, lk. 36.

⁶¹ M. G. Zuevberpapo, Маркс Фурье, lk. 436.

kus kõikidele võiduse ja vabaduse ehtustav re-
 volutsiooniline jõud alles täiskas. Umbes revo-
 lutsiooni võiduse karvas voolgi vastavalt süda-
 munde käigule. Elades ikka Lyonsis,⁶² kuid alles
 liinas areasid kontrevolutsioonilised sündmu-
 sed eriti teravalt, nägi Fourier võike toimu-
 vat. Lyonsis arenes enesolematu ulatusega
 Fourieri terror, sadu süütuid inimesi püha-
 ti asjatult, päevad mõõduid tõi virevala-
 misi. Nümsodi näki Fourier, et kodanlike idio-
 loogide ülemvõimud võidusest, vabadusest ja
 madlusest matkusid taas kõrgselt pühkvasse
 uspluaturimise. Kalvas, us võitles kanglasli-
 kult, uelud olid oma teotlused ja ülesanded
 revolutsioonis, laagis musti, nüüd juba
 palju metsikuma rõhuniis eluvis.

Kõiks su nähte madis loomult vaimu-
 ja mõtlikku Fourier'd ralduma üha enam
 übrvale tegelikusest. Nüüd idanevad ta mas
 viimesed mõtted igasuguse võitum mõtletusest,
 mida ta arvustas oma kätisemas uue ühiskonna
 plaani elurakendamises. Kuid Fourier'd, us
 oli vauvalt 21 aastane, ei veevunud just viiti
 sääraseid mõtted, uuna sündumuste käik oli võrd-

---

⁶² A. P. Hoanungu, Уапыль Пыпые, lk. 36

huviti ühe ning mitme di palju. Kõik nähtu-
salvestus, ledestus Ferrin' mas ning kogudes veel-
gi andmeid, väljendus ta jõuetus osata kät-
te võita uus ahtisraad.

Tundmata viha olu pärast, astus Feu-
rin uude pärast meesumist uduhanna revo-
lutsiooniliste vägede ridadesse (10. juuni 1794),
näidates end tõelise patrioodina⁶³ 24. jaan.
1796 aastal vabanes ta sõjaväest terveksel põh-
justel ning ühendas taas Lyon'i, uus jätkuikent-
revolutsiooni võidukäik.

Revolutsiooni kaotuse järel Prantsusmaa
„õilmitseva“ sära varjus peitusid kaõnastami-
sed ni poliitilis üli sotsiaalses elus. Jotiaal-
sed uuepõlvad, kumidevõlme reaktsiooni prak-
tuugil saavutasid Lyonis oma ülimi tipu⁶⁴.
Ferrin' l on suga põhjust ütada selu sünni-
tajat kapitalistlike „Kivilisatsiooni“.

Ilui uuekord tulla Tourneri süttumise juur-
de revolutsiooni, mis on vaja märkida, et
müüdnut palu pttus ta kändineelt revolutsio-
nis, una ta on uueuand, et revolutsiooni-
ga kaasneb alati uue-revolutsioon. Bul enam,

⁶³ H. H. Зубоппаго, Мареб Тупбе, л. 436-437.

⁶⁴ E. B. Тнаре, Поборни крале во Франсуу
6 токе риволуцион, 4.502.

mõistmata inimlikusena arengusadusi, siindistab
 ta revolutsiooni kapitalistlike suhete võidukoo-
 sus. Kuu nagu olusai põhjus, mis kuuasuguselt
 mõtlejast-tõrgetaust sai raheliku korralduste
 peoldeaja, ja mitte tugev võitleja natura. Kuga
 mud Prantsusmaa ajaleo pöördelised sündmu-
 sid rejuendasid Fevrier'ist utopisti ja mitte voit-
 lja. Kuidon vaja üht rõhuda: Fevrier'sub-
 tunkia kuuude Prantsuse revolutsiooni on
 paljuski uurimata ala, ni nagu tema sub-
 tunkia Babu'fi ideedne.⁶⁵

Kuu kuu Prantsuse revolutsiooni: di
 Fevrier' tähelepanu pöördatud olimasolva aorra
 paljastamisel. Kibul ajal kuuuud üldjootes
 mud ideed, mis kuuuud väljendused kuuuud. Hi-
 storiatsiooni" sumpärans kritikas. Kuu di
 selles ajaks üldjootes välja rejuumud Fevrier'
 süsteemi ühes osa.

Kibulatud revolutsiooni ajal joti-
 simead kogumud andsid talu reuulikuma-
 trjali mõtlemis. Tuumitades viti travalt
 kapitalistlike, histiatsiooni" vailikant, alles-
 tes Fevrier' oma süsteemi tise osa välja
 töötamist, mis kajastus ta uue ühiskonna pla-

⁶⁵ B. T. Bourne, Memo Babu'zma b uemo-
 mu cognatobovix ugu, "Bourne pu-
 locopue", 1961, № 2, lk. 111-134.

ais.

Oma süstemi riigialase väljatöötamist elus-
tas, Fouvier lüüsis aastail 1800 - 1805. See oli
võimulaadi ja imperialismi aeg, reaktsioonilise
võimulikkuse ja kapitalismi kiire arengu aeg.⁶⁶
Lüüsis, mis oli saanud justkui Fouvier loomiva-
gulus laboriteooriumiks, võis ta ääla võim-
muutusi Prantsusmaal ühiskondlik-politili-
sus elus. Fouvier on sageli hiljem märkinud,
et ta suure töö raubanduses on aidanud te-
da mõista valitsevat korda ja suundunud liidma
õiget teed. Nü viitab ta sageli ühele juhtumii-
le Marseille's, kus ta 1799 aastal, alles 27
aastane, pid oma suuremehe väesul suure
kiitma suure võrgu kuni, millel see rahvas
väljas. Hiliselt elust saadud andmete juurde
tulles Fouvier maa ja jäle, mis loob oma
õpetust.

Süstemi väljatöötamise ajal on teinud
suured muudatused lüüsi paanises
tööstuslikes - süditööstuses. Kui 1800 aastal
tööta, seal kigi 5800 saagut, siis vahetult
enam 1811 aasta kuni oli nende arv tõusnud
12000 (kui see andmete järgi 15500);⁶⁷ samal ajal

⁶⁶ А. Д. Додуцкий, Д. П. Труханов, М. Н. Купцовы,
Очерки истории Франции, к. 208-216.

⁶⁷ В. И. Суворовский, Социальная философия
Маркса и Энгельса, к. 49.

aga uudumistalgide² arv kasvab³ 3500 10700. Kui varem oli muduri kirjute, mitmevärviliste värvaste uudumisel ja nende tegijal oli tunduvalt võrgem palu, siis nüüd Jackard'i liintatud talgide tootmise juurutamisega, lauges ka nende palu madalale. Põhargult tehnilise progressiga toimus käsitööliste väljatõrjumine tootmisest ja suurenes lastetöö kasutamine (alates 7. aastast). Nüüd kasvab võimude töökõikide vilistlus; vutide ajal aga vulgiteusis töötute arv. Kasvas spekulatsioon, laarid igasugund malknatsioonid ning mudoit-
suid taas kõige lopsakamalt Lyonis.

Nüüd tingimastis algas justaaga Fourier'line du. Ühelt poolt oli see tavabik, vrakliu ärituajaja du, mis kairalt ja tähelepanelikult jälgib ümbritsevat du. Teiselt poolt aga intensiiv-
u mõtleja, usitaja du, mis oli kaaranud selu, et realiseerida teoorias pas tugevaid ideid.

Kuid sel ajal ei püüdnud ta vaid ümbritseva du jälgimisega, vaid ka jann-
nes ka usuvõimalike traditsiooni järel, püü-
des neid ains saada ja saada. Kõikides 1797.

ja 1800. aastal Pariisis muulsetoosal teurgid loo-
 dustaduse alal.⁶⁸ Süt saadud arvad ja faktid
 tõusevad tida sotsiaalset nähtust jumei otima
 teedustaduslikest alustelt, tõusevad tida inimühis-
 konna arengu revolutsiooniliseks vaateks. Sel ajal
 looviti arde inimradivõidi arengut täpistadus-
 ti vaaselt.⁶⁹ Kasvas usk, et ühiskonda on võimalik
 kujundada vastavalt mõistusele ning et oluli-
 line on inimese kujundamine ja kasvamine mee-
 konna rajamisel. Mõeldud avaldandid sellel otii-
 val ja juundlival Feerier'le suurt mõju, usuvad
 tarvitama oma sotsiaalse ühiskonnalduse plaa-
 nis. Väeldamatut mõju avaldas Feerier'le ka
 Condorcet, eriti tema inimkonna arengu käsitus,⁷⁰
 millega Feerier tutvus nel aastal ning mille
 rajal ta suurelt osalt noostas oma ühiskonna
 arengu taheli.

Tulvil mõttid, kavatsusi alustas Feerier'oma
 mõistuse väljataotamist XIX sajandi algusaastal,
 mil ta oli lähemas 30. eluaastal. Et ta varum
 u müüdnud omi mõttid naalisenide, siis oli
 ne osalt tingitud tema tagasihoidlikkusest. Ta oli

⁶⁸ И. И. Зинбергад, Социальная философия
 Маркс Кларк, л. 47.

⁶⁹ Т. Ф. Александров, Ученые Западно-Евро-
 пейской философии, л. 1946, л. 315-315.

⁷⁰ Л. А. Кондорсэ, Жанс ученой кар-
 мины прогресса илювенского разума,
 л. 1936.

harjunud kõike hoidma ja salvestama enda jaoks. Eest osalt oli selles süüdi ka tema vähesed arjutamise oskused ja alles 1803. aastal lõpul on Föereri jõudnud määrangele, et süüdata oma ideid avaldada ajakirjanduses.⁷¹

3. detsembril 1803 aastal avaldati „deyar“ Billitääris "ta artikul „Uldine harmoopia“, millest oli jutu materii alguses. See töö on esimene kirjaline tõend Föereri ühiskondliku-politilistest vaadetest ja lubab otsustada, et põhitised ta süsteemis osad olid välja kujunenud, tänu temo raas-aregale viljale mõtlemisele, otsimisele ja juurdlemisele. Alles tees konstantsele ta valitava „Kivisatsioon“ ooduse ja vastandab sellele uue uorra „harmoopia, mis rajaneb ürgide igapäevasele õitsungule. Sellega oli pandud alus uuele „süsteemile, Föereri“ süsteemile ja selle olulisemale osale-avastusele. Niiult arvas Föereri, et inimkonna täieliku saavutamises, on vaja, peale materiaalse liikumise seaduste tundmise, teada ka sotsiaalse liikumise seadusi, mille avastajaks ta nüüdsest teost peab.⁷²

Näe saagi Föereri esimeses küllaltki lähikes-
s töötes antud võim ta kõige suurem õpetuse tähtsa-

71 A. P. Koosmaku, *Maple Pypse*, lk. 55.

72 *Maple Pypse*, *Uzbrannenie sovremennost, m. I*, lk. 195-1, lk. 124.

mad suuresel. Lu ea lubanud, nagu juba märgitud, paljudel uurijal vaadata Fourier'is edaspidise loominguks uue aegade töö kordamist laiendatult, lisamata niivõrra midagi kvalitatiivset uut. Need on vaja meelispidada, et Fourier ei ole üraagi istunud uua:ste rumuudis ja laudunud seal omi mõtteid, vaid ta on olnud terav ja tähelepanulise vaalre du vaatleja, mis silust, et ainult palt vaatajana, ja seda süüsi ühe elisega: ta on ikka ja jäle tabanud olmasoleva du tüüpilisi jooni. Praegisi edasise Fourier loominguksie protsessi jooksul teinunud Prantsemaal muuraagulisid sündmused. Siin ei mõlde just miti poliitilisi sündmused, unna Fourier ei ole mille unnaagi etustanud olulist osa, vaid alhoige sotsiaalsid sündmused, alates seal tööstusliku pööride algusest niap lõputades tööstusliku võitlusele asumisegodiyenis.

Luul 1807. aastal: hõimul Fourier'is niivõrra tegevus. Oalt on see seotud ulmivati tööde väga jaheda vastuvõetuga, oalt aga sellega, et ta töötas unte idude kallal. Peapõhjus käib süüsi olvat ilatasvalendite teinimises, undu kuuks unamus ajast. Luur mõtleja

töötas oma mahusa vaamatu aallal sellis vaa-
 demise, talise jöuga, d talle ta vaistus ideaal-
 sest norrast - harmoosiant - muutus palju
 vaalumas kui tida ümbutseu tigelikkus. Su-
 tottu ta vaugeneb ühe enam ja enam reaal-
 surust, karates drama enda peolt neijutel-
 davas maailmas⁷³, uus plannud egoistlikku võit-
 lus iainest vahel, uus übiakidel oli õigus iain-
 väärtuse dule.

Lõpuas sellis intensiivse töö tulemusena
 ilmus 1808 aastal üs Fourier suuremaid töid
 „Nelja liikumise teooriast ja üldisest saa-
 tusest“⁷⁴ (Théorie des quatre mouvements et
 des destinées générales). Linn avaldub täielik-
 uult Fourier' maailmavaade: õpetus iainest,
 iainemõnna ajaloolisest arengust, olimasalveu
 „teooriasatsioon“ eütika ja uue ühiskonna chi-
 tanise plaan, üda aga mitte detailselt.
 Linn Fourier' das ajal, mil kapitalistliku
 nõud ja uue sellise proletariaat olid nõrgalt
 arenevad, mis aagu teisedki vaarajamud
 sotsialistid - utopistid, pidi võtma oma
 järelduste ügumise toetuma vähemalt tule-

⁷³ И. И. Зинбергер, Маркс Фурье, к. 444.

⁷⁴ Маркс Фурье, Избранные сочинения, т. I.

viimase osas vastuvõtutele elementidele.⁷⁵ Sellist
 kirjuna Feileri ürgi peeldar sehtumise fa-
 taasiane sai selle töö vötte laanu analisees.
 Võib täiesti öelda, et üheski teia ta tööd
 pole nii äärmase, uduase ja segane, kui Kõljaja
 hümnide teooriat ja üldisest saatusist.⁷⁶
 Eat tuleb silmas pida, et Feileri estraava-
 gaatsund ja fantastia on osalt böivumans-
 mise kolleegide XVII sajandi prantsuse roma-
 nidele, mis olid naranatud Swifti „Gulliveri
 reisidest“, Schilleri „Kööplitest“ või Goethe
 „Wilhelm Meistrit“. Nagu märgitud, on fantas-
 tiat nap müstikat eriaand paljude geruuste
 ajaloolise väärtusega töödes (Newton, Kipler,†),
 kuid see n'oli olaud taustasess made
 kindamisel. Kuua selle töö najal on suurelt
 osalt üleshitatud diplomiteo järguvad
 patuud, mis pole sellel mõtet enam ma-
 tuda. Võib vaid rentida, et „Kõlja hü-
 mnide teooriat ja üldisest saatusist“ on alati-
 võitnud F. Bageli, mis keelivalt uuris aatud tööd

⁷⁵ М. П. Баскин, Об умонауковом сознании
 и науковом мышлении, „Вопросы философии“, 1962, № 8, л. 142-157, л. 150.

⁷⁶ И. И. Зильберград, Особенности эволюции
 и проблемы ее первого, л. 307-319.

ja tegi rohkusti väljarõnutusi. Kuid valjus see
 need märgud nõi avaldamata ja nõi keitame
 Neuvismii - Luinismii Instituudis. Üldseis võttis
 aga selle Fourier' töö vastu vaikimiseks. Ajakult
 ajalehes, Gazette de France' ilmus sellest väike
 trüki.⁷⁷ Kaamatust seest ei keitatud ja enam-vä-
 hem uugu tiraaž' jäi ladudesse kallitama. Eba-
 õnn ei lõõnud sellest talitriidlat ja püüvat
 isikust nagu Fourier: ta nitta ei jäänud üld-
 les, oma veadumustele, vaid otsustas nuid
 palju urgemas vormis populariseerida.

Fourier' aiulisele elijärg paranes mõne-
 võrra 1812. aastal ja ta võis anda nui töö
 kallale, mille to lõpetas 1822. aastal. Kujarel
 sõitis autor Pariisi, kus antud aaku võiteline
 töö, Traaktat uodusest-põllumajanduse liant
 asotsiatsioonist" (Traiktide l' Association do-
 mestique - agricole) ilmus, millele to klijem
 lises täradavo materjali.⁷⁸ (See töö ei ole vana
 sulde naita tõlgeted).

Antud teose materjali noqus Fourier' in-
 periumi, nimele ristamatsiooni ja saja
 päeva ajal niaq lõpetas, nui Praaktus-
 maa eli jõudnud kuis ristamatsiooni. See

⁷⁷ И. И. Зинберга, Социализм и утопия
 Маркс и Писсе, л. 54.

⁷⁸ sama, л. 62.

aeg oli juba väliselt näha, et Prantsesmaa sotsi-
 alise arengu varjus toimusid valgi olulisemad
 protsessid, millel oli vaieldamatu mõju selle
 juba üldilase võtand Fourier'isteni täiusta-
 misele.

1815 - 1830 aastad on ühtamattiselt aeg.
 Aja see tähendas palju rahumatuid Bour-
 boiside diktatoria taastamist. Prantsuse põllu-
 majandusis saavutas tohutu ulatuse suurmas-
 valdus, suured juba kapitalistlik. Naar-
 mid Bourboisid toitasid üha igati, lootes nii
 pöörduda „varede made aegade“ juurde⁷⁹.
 Nii tõusisid Prantsuse majanduslikus elus
 põllumehed ja maavaldajad üha enam esile.
 Kui 1819 aastal oli põllumajanduse kogutoodang
 4,7 miljardit franki, siis tööstuse toodang oli
 kõigest 1,6 miljardit franki.⁸⁰ Kõige põllu-
 majandus muutus üha kapitalistlikumaks,
 et see ei väljendunud mitte tehnilise prog-
 ressi tõusmisel või usulise muutuses agrotõh-
 listes meetodites, vaid üha suureneva sotsiaal-
 lise diferentsseerumises.

Samal ajal arenes Prantsesmaa töös-
 tus varvaselt, inglasele. Iida selitab asjaolu,

⁷⁹ A. E. Pommerehne, *Очерки по истории Франции*
 XVII - XIX вв., lk. 224.

⁸⁰ Ю. К. Кривонозов, *История сельского хозяйства*
 во Франции, lk. 54.

et valitus soosis ikraagi esmajoonas põllu-
dust, malegi nii $\frac{2}{3}$ elanikest tegelus sellega. Kuid
sellegipoolest teinud tööstuses kiiremini edasi,
mis oli seotud tööstusliku pöörduga, millel
oli omaloomne sotsiaalne üldg.

Suur tööstuse areng, kapitali järjest sel-
gem nähtavale ilmumine viis väikeomani-
ku ja tööliste üha ulatuslikumale laostumise-
le. Et mõista kapitali ja raha tõusu, püsab,
mii vaadata Prantsuse väliskaubanduse ko-
quüüt aastal 1815 ulatuses 621 miljoni
frangia; ja 1825 aastal 1201 miljonit
frangi.⁸¹ Kesk ja eland ligi sada korda. Kuid
merikate juurutamine tõi tubadeid ja tuba-
deid ühikuliselt tootmises ja aianduses Parü-
si's loitlesi 1830 aastal 25000 töelist.⁸²

See töö-elanistiapimused olid juba enae re-
volutsiooni viltsad, mis aiand täiskasvanud
vulgi. Kuid nähtava ilmusid esimesed krii-
sid, kaanates cada alla vahel aastaid (1811,
1814, 1815, 1817-1818, 1827-1829 ja 1830).

Kõik mid uusi jooi Prantsusmaa
elus nägi Fournier Belley proviatsiliaadikus,

---

81 A. G. Pouchet, Oupau no nemopuu Prantsuu
XVII - XIX bb., lk. 255.

82 Sama, lk. 226
O. Kymmeant, nemopus yeroobuü nryga bo
Prantsuu, lk. 72.

ustas aastal 1815-1822 ja mis Pariisis, Lyons ja Berne'is aastal 1822-1829⁸³ jälgides toimuvad, täiustas ja töötas läbi Fourier'va-
 rumi riigitatud materjali. Nue kapitalistliku
 „tsivilisatsiooni“ äärmiselt tervenevad vastused
 juhtisid Fourier' mõttele anda palju üsrik-
 ajalisele uue ühiskonna plaan, mis ta seda
 elitunud teos, Nüija lükkumise teooriat ja
 „Üldist Saatusust“. Pealegi ühelt arene-
 tööstes ja teaduse progress beasid Fourier'd,
 et „tsivilisatsioon“ on ajutine, et see ise loob haagi-
 mused inimkonna astumiseks palju abrymas-
 se ühiskondliku elu etappi. Fourier püha-
 daski oma jõu ja energia uue uue ühiskond-
 liku elu (seda nimetatakse „sotsiaalsus“),
 plaani välja töötamiseks.

Nüüis, 1822 aastal ilmuski Fourier
 sulist uus teos - „Traaktat kodusest-põllu-
 majandusest arrotsatsioonist“. Kuigi antud
 Fourier' teos andis heolialt välja töödeldud
 uue ühiskonna elitumise teooria ja oli vaba-
 ra ekstravagantsustest, võtkis kodanlik-
 ühiskondlik arvamus sellel teosel üpris kül-
 malt vastu. Seevõrd sellele suhtumise häiris

⁸³ А. Р. Коханович, Материалы к истории, № 68-86.

väga Fourierid, kes töö ilmuuise pulkuse tuli
 Pariisi ja pidi datust teinima koostööga.
 Kuigi ta välistas sõbrad püüdsid teda igati
 aidata, propageerides seal teinise ideid, uis-
 nud Fourier võimelise tiinil ajal tigitsema
 kirjanduseksleul.⁸⁴ Ta kirjanduseksleul panisvust
 silitas ta unale tõmbemise ja üksteikesus
 ühisevõrre vastu, sest ta pidi ilama vähemalt
 aialiselti.

Sellele eluperioodile teinatas teotaktika
 ja võimetas mõtleja liti teravalt materiaal-
 lit papust. „Kandidaati“, kes elis radeud
 vajaliku rala kateuühtisevõrre algraku - faa-
 laansi - organiseerimiseus, uilidand. Aga sellega
 üsaudand ta Fourier prautiliselt tõendada
 oma ideide õigust. Vaatamata üllalti
 rasvete deul jääb Fourier maagi optimist-
 liseus. Ta usub viadlalt, et unagi valitub
 maagial säärase ideaalil ilu, mille ta
 on radeudand oma teos. Nü ta kirjutabki
 ühile oma sõbrade: „Te usite ... olitades, et riik-
 use ja ideu püüdumise kurvastaks miad
 müvõrd, et me talan lakti õelda oma avas-
 tustil maailmast...“⁸⁵

84 A. P. Коаннуцки, Мареу Фурье, lk. 64.

85 И. Г. Зиньковский, Тинкореуни режис Мареу
 Фурье, lk. 315.

Alles 1828 aastal sõprade ja sõdade toetu-
 sel paranes Fourier olekuvõrd niivõrd, et ta 1828
 -1829 aastal rändus Besançonis armsa unio-
 kallale, mis pidi rekurreeruma kõigile aru-
 saadavale sõastus ta saia õpitu osad.
 1829 aastal sõidab Fourier taas Pariisis, et
 väljaanda vastvalminud töö, kus industrial-
 ne ja sotsiaalne maailm või meeldiva
 ja loomuliku töö mooduse leiutis, mis ja-
 guab kirjeldi väsi sariasi "de Nouveau
 monde industriel et sociale ou invention
 du procédé d'industrie attrayante et na-
 turelle, distribuée en séries passionnées".⁸⁶
 Mõeldust peab elab Fourier kuni oma surma-
 ni Pariisis.

"Kus maailm" on töö, mis sõidest Fou-
 rier' toetust on väig loogilise, süstemaatid-
 lam oma struktuurilt; väigile arusaadav
 oma seelilt ja vormilt. Enam-vähem kogu
 töö on pühendatud, välja arvatud sissejaha-
 tavad praktikad, taalamu'rajamise ühisi-
 mustele ning harmoonilise ühisevõrka orga-
 niseerimisele. Ka alles töös kasutab Fourier
 oma spetsiaalset terminoloogiat, aga see ei ole

86

Мария Фурье, Изобрание коммунизма, т. III -
 IV, М. 1954.

kerulise.

Su raamat on tähelepanuväärne ka teises suhtes. Aasted teoses ei võta „Kivivajatsiooni“ müüka cada alla kuigi palju ruumi, aga sinna on palju uusi, erandult tähtsaid Fourier' sünnikohti, mis lubavad pidada tema sotsiaalsed müükat palju küpsumaks ja sügavamaks, kui see oli varemistes teostes. Just sinna, „uus maailmas“, annab Fourier oma hinnangu 1825 aasta müüki, kirjeldab palgatööliste rasumit elu ja annab hennamõistvaid hinnanguid proletariaadi olusorvast usajaliikluse tööstusliikluse maal- Inglise maal. Ja taas on vaja rõhutada, millise loole ja tähelepanulise-
 muga suhtes Fourier oma süsteemi väljatöötamine, mis pidevalt täiskas ja uuendus-
 vastavalt muutustele ühiskondlikes elus.

20 aastate lõpul saab alguse see pool-
 dajarevad⁸⁷, furjorism, uue idaspidi tu ja

⁸⁷
 И. А. Крамов, Французские утопические социализмы и буржуазная теория классовой борьбы, в Ученые труды социально-политических наук, Сборник статей, № 1958, № 377-386.

И. И. Шиббергард, Банкротство утопии в фурьеризме, № 548-569.

arung oli küllaltki keeruline ja vastuoluline. Nad olid tšis ansaid ja romantilisi kavatsusi ja tuudid igati kaasa rõhutuile. Teid tegelikult jäid nad ühe massoolikeins uudaalus esiindajaks ja Fourier' õpetus nägid nad vaheldit neid kinnitava sotsiaalse uvolutsiooni vältimiseks.

Fourieri lühimastel aastatel toimunud Prantsusmaal olulised sündmused. 1830 aasta juulirevolutsioon ühis Bourbonid laagasid, tuus uudaalus vabarüü pankruti valitsemisega asotsas.⁸⁹ Ka töölisklass kannas pärast tööstusliku pöördi lõppu formuuluruma ja arvuliku kasvama. Pärast 1831, 1832 ja 1834 aastate ulvastatud ühistõusude surjumist olid Prantsusmaal esimesed põrandaaluselised organisatsioonid.

Ka see arang u jäänud Fourier'le määratunud. Juulirevolutsiooni ajal ühis ta ja Pariisis ning ühigi tema õpetus oli juba väljanejuneud, ühigi ta süski lervu na paradusi ja täicadusi varem formuuluritud sünniohtade alal, ühid ülitada ead ~~erand~~ ta u muutnud. Ühigi ta oli traditiooniliste

89

Pébarisqum 1848-1849, m. I, lk. 1952.

relvastatud ühiskonnast, ütleme tootmise
 enam miinid parandusi, kuidas võtta
 uus ühiskond. Seal jäi kehtima rahulike
 ümberrahalduste idee.

Paljud artiklid, mis ta avaldas ajakir-
 jades „La Phalangi“ ja „La Riforme in-
 dustrielle“, on li „Phalanstire“ aga ka kir-
 jad, mis pärast ta surma avaldati, näitavad,
 et Fourier ei jäänud seirdes selule, mis ter-
 mes ta loominguks laboratooriumis.⁹⁰ Nis
 töös annab ta palju detailsema sotsiaar-
 uorra plaani ning maabanduslike tehaquti
 paljastamisi.

Ka tema viimasel tööl „Suruline indust-
 riaal“ („La Faune Industrielle“) aastast 1835-
 1836) näitab samuti Fourieri eksust toimu-
 vaks. Suu raamat kahet vastandlikust süs-
 temist; ühelt poolt, keemilist unale
 tõunavast pituist süstemist ja teiselt
 poolt, meeldivast, tõelise, täiuslike töös-
 tusega süstemist.⁹¹ On ilmselmsel, et
 selles töös toqita norrentäve tulede jagunemise
 u oras harmoonilise ühiskonnas. Oms para-
 dentiga avasta faalanese töötajate pide-

⁹⁰ А. Р. Коаннуаги, Маркс Фурье, л. 143.

⁹¹ И. И. Зубоёрпаго, Творческий путь Маркса
 Фурье, л. 329.

va tulude kasv, samal ajal aga mittetöötajate tulud pidevalt kahanevad rüüsi täieliku kadumiseni.

Peale selle mis aastaks harras Fourier rakkema omõ plaani rahelimees eluvõimsus. To enam ü arvumised, et ilmeb vaja liue rale tööja - araditaat. „ Üldu pole vaja arvutada neid ... vastu sõpru, nad tahavad vaid aheldada rahvast, mitte aga tehotada õnnelimees-⁹² nü siujute Fourier ühes oma viijas. Kuid saagi jäi Fourier elu lõpuni valdatus - üil elus üüna omõ teo-rias. Ta jäi utopistius sotsialistius. Fourier ü suutaud mõista, et tema poolt loodud ühisuud saab teha vaid pideva ja ägda klavivõitluse tul. Fourier ü üü- nuid seda jõude, us tema idud eluvõims, algugit töövilalasi võitõs juba. Samal ajal jäi tema õpetes hirmus raugeli mist, üli press ta ümõite oli mõeldud.

Alates 1829 aastast oli Fourier sageli haige.⁹³ Briti kolvõnes ta tõuvis 1836-1837 aastal ja 10. oktoobril 1837 aastal suri Fourier. To haual pardi tagasihoidliku

⁹² В. В. Зиньковский, Социализм Фурье и его значение, М., 1929, стр. 329.

⁹³ А. Р. Кошманов, Математика, стр. 117.

viirid pealinjaga: , kiu peitavad Charles Fourier' pääsund. Lühia jastub harmoonias. Kõlbgi-
tõmmu on võrdse saatusuga.⁹⁴ Nud elid ta
tähtsamad liinused. Nü lõppus riadalt
ühtlaseana parimate ideaalide ust võitleva
inimese elu, sest ajast peab algas tema
ideede ja mõtete elu.

Fourier'idevõt mõjuvõimist üi mõistata -
nud mitu aialt kolmeaigse Prantsusmaa ühis-
sõndliku- poliitilise ja sotsiaalse elu, vaid
ka paljude alarajate ning kaasajete mõt-
teajate õpetused. Sepärast esimese patüki
tules osas peatutabegi neid.

x

x

x

Üldised ajaleelikud kirjandus- ja valgus-
tuse-, egalitaarsete-, sotsialistilise ja kommunist-
liku ideede arengus Prantsusmaal on riidalt
kasti tunda ja sepärast püsib, üi neil põgu-
selt peatuda.⁹⁵ Nue tõusva klassiga- aodakuse-

⁹⁴ И. И. Зиндберг, Мир Фурье, л. 451.

⁹⁵ В. Т. Волык, Развитие общественной мысли во Франции в XVIII веке, л. 198.

В. Т. Волык, Французский утопический социализм.

С. Б. Кан, Утопия социалистических идей.

taotlus jõuda rahuleppele vana ja jõudelega.
 Selle tüüpilisus näitaks on füsiokraatide,
 'legaalse despotism', 'baltarri'i', 'valgustatud
 monarkia' ning unumardunud 'aglike konsti-
 tutuiooni' es, 'ago samuti ka 'Montesquieu'
 õpetuse neupromiislik vaim.

Ettepoole loetute moodustab mõõdu-
 ka opositsioonilise grupi kodanlikus ideo-
 loogias, mille kiravie olimeenatud fudals-
 mi vastu. Kodanliku ideoloogia vasaanü-
 va koosseisu kuuluvad peamiselt need, kes
 võitlusid ka kirava väikehitide ja ulbaelani-
 u huvide eest. Need töid praatsuse viir-
 jaduse XVIII sajandil aasi, iseseisvaid joo-
 ni. Ka nende uas olid originaalsid, läbi-
 aegade de vaid isikusi. Eelkõige tuleb siin
 mainida Rousseau' ja Mably' nimesid, kes
 revolutsiooni lähendas ära vähem uskuud
 neupromiini võimaluse.

Ideolise võitluse kiravas motumis, mis
 elas suuneli praatsuse revolutsiooni, are-
 nuid kodanlike voolude korral traditsvalt
 edasi neupromiistlikud õpetused. Praatsus-
 maa XVIII sajandi neupromiisim aruusele
 sel ajaloolisel perioodil, mil proletariaat

~~sel ajaloolisel perioodil, mil proletariaat ühi-
 klass oli kujunemata ja sellel peendus igaru-
 guine osa poliitilises liikumises, mis oli täiskas-
 ti arendunud kodanuse kätu. Sellegi poolt
 võib XVIII sajandit lugeda uueks faasis kom-
 munistlike ideede ajaloos. Vanad traditsioo-
 nideid arusaamised, mis olid surutud, nä-
 nitatud utopiline romandidne, mis
 jätustati olumatus kohtades eksistentsist
 hoolust ja rikkust, saavad nüüd uue-
 ma idariaranduse ja liavad ka suurima
 populaarsuse.⁹⁷ Paralleelselt sellega teur-
 kus suud, kommunistlike arusaamiste utro-
 soanart. Esimestes teodes olid seen übi-
 gepalt Moskva, Testament" XVIII sajandil,
 idaspidi on kommunistlike ideede areng tiki-
 dalt seotud Morelly'ga, Januti ja Mably'
 ga, viimasega aga üllalt komplektsu-
 tult.~~

Suga uue faasini kirjandusliku astu-
 mist kaasas võimas ideoloogiline võitlus
 Prantsemaal, mis ei vaheand se pärast
 suurt Prantsuse revolutsiooni, seotetu
 uisaa mõõda uisaa faasini' suhtumi-

97

В. П. Востриков, Проблемы идеологического воспитания в Испании, с. 271.

sust kolleegiumi ideoloogiana 1994 ja saaks ka
 mõõde muna, mille ideede mõjustes Fou-
 rier'le.

Tundub olevat võõrastav täiesti
 ütada, et ideate ja raamatute mõju
 Fourier' ideede mõjuks, nagu tuleb
 J. Y. Silberfarb⁹⁸ ja tunnustada vaid üri-
 mid, kuid siid kirjandusliku mõjuste.
 Ei saa lüüa väita, et Fourier' teo-
 des hõlpsalt keema tsituri, araab
 edari' mill Diderot, mill Condillac; jt. mõt-
 tud. Ta teo des võtame paljude mõttejate
 ideid, mida on Fourier ära võtnud nime-
 sid nimetamata. Vastavalt oleks usutav,
 et Fourier vaatamata kõrgile omogeneal-
 susse, vaatamata taluajaga praetussmaa
 hale tundmise, tuli ise neile mõtteide-
 de, millede vahel pidid nad murdma
 sajad mõttejad sajandite jooksul. Ja
 nii Fourier on saanud ühtide või tüs-
 te mõtteid, mis ei saaksid sel viisil sugugi
 tema originaalsust. Vastavalt saate aja-
 keelise kirjanduse, aja mõttele ning mil-
 laltu' kirjandusliku ja usutavalt indivi-
 du-

⁹⁸ K. G. Zinob'ev, "Voprosy teorii i praktiki
 Fourier' teorii", lk. 35.

dile, areades ta eadri tuntud ideid, avades
 ja hoides omi mõtteid ja heues niimoodi
 riiala süstami. Muidegi tuleb sünaohal
 tähelepänu pööreta ajaoluk, et paljud Fou-
 rieri' ideed, mis osutaisid identsiks seal
 Oveeni või Saint-Limoni' omadega, võibtia-
 gitud olla ka ajastu üldisest laadist, mis
 formuleerisid uued süsteemid.

Eriti olus vaja patuda Fourier'ja Rou-
 seau' vahel. L. J. Silberfarb ütataba
 sinu igasugusid Rousseau mõjustasi, tua-
 ristades vaid teatud kaudeid, näitamata
 aga üda arekretselt.⁹⁹ Et Fourier ise natu-
 gurevõltselt ütles igasugusid mõjusid üdala,
 nõhutades inas ja jalu, et ta süsteim on üli-
 malt originaalne, siis see üleba val väi-
 ta tema ühelehest nendest ideedest. Tema
 arvamus on puhtsubjektüvne. Pealegi,
 nagu trada, tema sihedalt ütles sütku-
 mis oma aja filosofiane (selle all mõtleb
 ta enam-vähem noia tradusi) on suurelt
 osalt seotud ta eadri isiksusega, mis muutis
 näha ja arvustada vaid mõningaid iasimesi.
 Neuhaini' aga taktis Fourier olla eadega;
 kartis olla tüüpiline paltraataja, kes suk-

⁹⁹ Л. Я. Silberфарб, Русская философия
 Успехи типсе, л. 25.

teeb väga septiliselt toimuvase. Põlastavad
 surnumist olmasolevane kodaniku tradus-
 u tiagis no ajastu, kus pärast Suurt Praat-
 sine revolutsiooni kodaniku ideoloogid ülis-
 tatud õpitund meest ühisuusest, maitusid
 heogsalt puhunud uspluaterimise. Nüüdse-
 ki üliinim, kumbki määravam, kas see,
 mida Foucault nägi ja võttis vastu või see,
 mida Foucault' sulle vastu võttud matrijali-
 le raaguris, vastavalt oma karakterile.

Tuadus, et J. J. Silberfarb on sattunud
 üht äärmuse, kummit ühikalt aitsane,
 oles valmis õiguse tuua etama Foucault' pekt-
 isulind arvamusel. See on märke no J. J. Sil-
 berfarbi arvamusel kohta Foucault' Rooma
 vahuvorst.¹⁰⁰ Paistab, et Foucault' ütlused,
 nagu ta peles Rooma'd legend, on valed.
 Vähevalt „ühisraodlikus lipiagut“ on to sir-
 vitud ja „Eunil'i“ üsne heolvalt legend.

Foucault' ja Rooma' suhted on komp-
 litsuritud, ja mi subjektiivselt uurijad
 sellele üliinimile ü lahvaks, on üliinim ol-
 mas ülid, mis üvad Foucault' suu ja
 päle Rooma juurde ja mida pole põh-
 just ütada. Muidugi ei saa ügi pole ka

¹⁰⁰ H. H. Зинбергфарб, Социальная философия
 Маркса Фурье, л. 24.

põhjust tala Ferris'it raskesti. Kiitnud on
 keemiline ja vajab veel põhjalikum läbivaatust.
 Kuid need üldjooned peadki süüsi trada
 olema. On vaja silmas pidades koormatü-
 viisatsiooni arütmid, mis loodi enne kaug-
 mahulatuva areaduse ja arütmilise mi-
 Ferris'it pealt. Sama on märke ka aasva-
 tustele idude kohta. J. J. Silberfarb on
 tähelepanu pööranud sellele faktile, et ka-
 vitavate tulemuste arütmid osas ühikua-
 nas, mis elas talle ajaga inimene (su ühikuaod
 oli XVIII sajandi lõpul suurel määral juba
 amandunud kapitalistlike joois), on Ferris'
 vaieldamatult koormatü järglane.

Samuti tsiteerib Ferris'it sageli, Emili'i
 sõna-sõnalt. Eriti on ta kaeratud selle
 alguse: „Kõik oli ka väljenduse ajade
 deega aatist.“¹⁰¹ Aga Ferris' arvab, et Rous-
 sanu ütles seda ka enne peale ilma töen-
 dusega ja supärselt lisades järgneva lause,
 rikas Rousnanu koik: „Kõik nurjus inimes-
 te kätes.“ Tegelikult Ferris' järgi ei oleud
 mid lihtsalt inimeste käed, vaid see nurju-
 mine oli tingitud vajalike sidemete niig

---

¹⁰¹ J. J. Rouman, Emil, Tartu 1930, lk. 69.

uoliti püüdnud, mis oli alimas eialgses
'suria' ühiskonnas.¹⁰² Esialgne ühiskond ehk
udea oli Fourier'i ürgide valitsusviis, mis
uus valitus seega talle, mis oli tululõig-
sust. Suu aga sama, mida pidas Rousseau
silmas oma, 'Emile'i' algusega. Joonas pab
uusti lidma tu uulu eialgsu õane avami-
sks ja kandma uulu õane areamine
teotamisega ühiskonda (à la grande indust-
rie). Sellesena määratleb Fourier ürgaia,
toeliste filosoofide jt. usmängi,¹⁰³ kat uulu-
ga ta ka ühtlasi väljendes selgit sidet
eade ja Rousseau' teooria vahel.

Suga ilmutab, et Rousseau' atuur mõju
Fourieri'le pab olma üllaltki kahelda-
matu. Seda en võitnud see Prantsusmaa
XVIII sajandi ideoloogia põhjalik teadja
V. P. Volgin¹⁰⁴, aga ka mitmed uuemad uni-
murd.¹⁰⁵

¹⁰² Марш Фурье, Избранные сочинения, и. I, кн. 148

¹⁰³ same, кн. 113 ж.

¹⁰⁴ В. П. Волгин, Развитие буржуазного
мысли во Франции, кн. 245.

¹⁰⁵ Б. Р. Алексеев-Тюнов, Социальная критика
у Жан-Жака Руссо и великих умов, Империя
социалистических учений, Сборник
статей, М. 1964, кн. 209-222.

Жан-Жак Руссо, Им. Сен-Симон и Фурье обяза-
ные Жан-Жаку Руссо, Империя социалистиче-
ских учений, Сборник статей, М. 1964, кн. 199-
208.

II Charles Fourier' ühiskonna arengust ja kapitalistliku "tsivilisatsiooni" olemusest

Kõik Fourier' ideed pole kaugeltki ühe-
väärtuslikud. Värvalt leidub teist süsteemi,
kus geiaalne ja esrindlik olus nii tõ-
hidalt notud mahajäämuse, kohati reaktsoo-
nilisusega. Ühelt poolt peene analüütiku-
na annab ta sügava pildi kaasaja ühis-
konna olemusest. See on viti hinnatav, kui
arvestada, et sellise tarne saavutas ta
juba XIX saj. esimesel veerandil. Ent Fou-
rier' suhtumine ühiskonna arengusse on tõ-
hidalt notud tema filosoofilise arusaami-
suga maailmast, mis on läbinisti reaktsoo-
niline. Sellele on viidanud ka F. Engels.¹⁰⁸

Oma filosoofias lähtub Fourier ettek-
jutusest, nagu kosmos kogu ilmuand kol-
mest igavest algust: 1) jumal või hing,

¹⁰⁸ F. Engels, Sotsialismi areamine utopiast tea-
duseks, lk. 97

see on aktiivne ja liikumatu alge; 2) materia, mis on passiivne ning liikumatu ja 3) matemaatika või õiglus kui materiaalne alge.¹⁰⁹ Jumal on see, kes paneb materia liikuma (seda pole ta loonud), vastavalt endast sõltumatult tigevamat õiglus-matemaatika normidest ja oma tigevus käigus arvutab jumal alati neid norme. Seega, jumal oma loominguks võtab matemaatilisteaduspärasust, mis on allutatud teoloogilistele eaduspärasustele nagu vabad usmäärgele. Nümsoodi tõrvis maailmas toimub liikumine, aremine vastavalt mingile providentsialistlikule eadusele. Ühe või teise liikumise põhjuse leidmine tähendab tunnetada neid usmärke, millest jumal lähtub, kui paneb materia liikuma. Süt määratleb Fourier tõelise teaduse ülesanded, mis seisnevad eade normide teadmaõppimises, millest jumal lähtub.¹¹⁰ Et avastada me tuleviku eorra olemust, on vaja teada neid eadusi, mis karutab jumal sotsiaalses liikumises. See on väga iseloomulik Fourier'le me

¹⁰⁹ Марко Фурые, Теория ремесел гбуаекуи, lk. 134 (=L'Espagne eorruene, n. I).

¹¹⁰ Sameas, lk. 134.

utopistile, kus ühinevad avada inimkonna
 arengu sisemisi seadusi ja pidi nüüsi
 teotuma cada poolt konstrueeritud jumal-
 lale. Selle kohta kirjutab F. Engels, et Fou-
 rier on väga abstraktne, et ta elitab üles
 loodava maailma teotudes jumalale, kuid
 see ühineb talle.¹¹¹ Teisel poolt avaldub
 tema üldfilosoofilises kontseptsioonis püüe ühu-
 dada, kaitada teoloogiat teadusega, nagu
 paneks see aluse õigele ja püsivale filosoof-
 fiale

Fourier on veendunud, et vastavalt ma-
 teriaalse, orgaanilise ja animaalse tüu-
 miste seadustele on olemas ka sotsiaalse tüu-
 miste seadused, mille avastajaks peab ta end.¹¹²
 Ta ühineb uskuda, et jumal võis jätta
 inimühiskonna seadused kahi silma vahele.
 Need sotsiaalsed seadused tulebki avastada,
 lähtudes inimlooduse kõige üldisemast joo-
 rist - iirest, mis on aktiivne ja liikuv,
 kuna keha on passiivne ning mõistus regula-
 riv, vastavalt inimkonna kolmele algtele. Kir-
 gide kaudu avaldub inimestes jumala tahe ja

¹¹¹ Ф. Ансельм, Введение и заключение к. описанию
 из Фурье о морали, lk. 583.

¹¹² Маркс Фурье, Теория ремесел и ремесленничества,
 lk. 132 - 146 (= Избранные сочинения, т. II).

kehtetud providentsialistlik plaan, mis on sa
 ühislooma arengu sadustel oma riidel
 noht. Luga pole vaja võidelda ürgide vas-
 tu, vaid on tarvis neid igapäevast teada.
 Tuleb aga silmas pida, et Fouvier' aru-
 saamise ürgidest ei laage ühtegi made tra-
 ditsioonilise tähendusega. Talle on ürid
 täiesti maalud ajad, mis on inimtegevuse
 stümulus. Eriti need ürid, mis väljendavad
 nooruse maailma arju, on psühhilised.
 Kui materiaalne maailm liigumise
 panna seadus on ürgitõrbe seadus, siis
 analoogiliselt selles on sotsiaalse liikumise
 seadus ürgide vutlus.¹¹³ Esimese seaduse
 avastas Newton ja teise avastajaks peab Fou-
 vier' ad. Et mõista ühise "sotsiaalse koo-
 ditsit", on tarvis teada ürgide põhima-
 dusi, mis toimuvad ühe või sellega joud-
 mud. Inimenead ei teadud, et loodus on
 rogu aeg püüdnud teada ürgide vut-
 luse tule, see tähendab "sotsiaalse kooditsi"
 avamiseks. Süt järeldub, et ideaalne aord
 saab olla vaid täärade, kus ürgide
 vutlus liab oma täieliku rahulduse. Eriti se-

¹¹³ Уларов Пупов, Избранные сочинения, т. I, стр. 83, 105-110.

da u saavutata vohi jo sepärest oa iaimuond
läbiand ja läbi ra itappe, it lõpuks jõuda
sullei.¹¹⁴

Fouier'i arusaamine ühiskonna arengust
on täis sügavaid vastuolusid. Ühelt poolt
vaatleb ta ajalugu kui igavesti muutuvat
ja vahenevat protsessi ja teiselt poolt tähtleb
ta mingi ühiskondliku korra kindamisel
ringide vahelusest, mis aga ilmselt oli muu-
tumatu, kuna see oli ja looduse eest poolt
igavests ajans igavesti riadlaks määrat-
litud. Ses suhtes on Fouier väga lähedane
prantsuse XVIII sajandi materialistidele.
Seda ühiskonna arengu ideu satub Fou-
ier'il vastuolule ta ringide vaheluse seadu-
siga ning ta mõte ühiskonna arengu
hümnoparandist jõududest jääb samuti
selle vastuolude pihtide vaheli.

Kastavalt aspeel teodud sadustele
annab Fouier iaimuonna arengu saemi,
parallelselt iadiviidi arenguga. Kastupi-
di tüsteli XVIII sajandi lõpu mõtlejail, mis
arvaid, it välja mõeldud hia sotsiaalse
nord saab olma igavne, on Fouier vuh-

¹¹⁴ Уапуо Сурое, Ызраруне соууеуеуе,
и. I, л. 138-145.

duand, et aissi poli alatiel. Tä on vundunud,
 et iaimuonad on astud dada 80 eev aastat
 jo su jaguab 4 faasi ja 32 perioodi.¹¹⁵ Esi-
 mused 7 perioodi moodustavad disharmonia-
 nia. Sel uarvas, tugemus iaimuonad, et astu-
 da harmoniaane; uis, uis su moodustab ühe
 faasi ja iaimuonad areagus vastas su lap-
 spölvik, ust vungu 5 eev aastat. Sillele
 järguab 18 perioodi harmoniaat, mis saavu-
 tab oma apoge 16. ja 17. perioodis. Su uis
 antab 70 eev aastat. Alates 26. perioodist
 iaimuonad laugib taas disharmoniaane, mis
 moodustab ühe faasi ja ülijäänuud perioo-
 did, restes 5 eev aastat. Sillele järguab
 iaimuonad kuuu.

Jäärana on Feeriu ühisevanna arear-
 mite ajalooline saem. Konkreetsi siku aa-
 nal Feeriu vaid esimese faasi jaoks. Esi-
 sed iaimuonad ilmuusid maamale 70 eev aas-
 tat tagasi koos oma ürgidega. Nii üi-
 alguil iaimuonad sel udea: perioodis muu-
 dus igaruguse sotsiaalse organisatsioon.
 Kuua aad aga justiaatüvõselt allusid üi-
 rgidele, uis ühineid nad vastavalt sot-

¹¹⁵ Мавилъ Фьппе, Къспансене еорунууе, м. I,
 к. 139 -

riialseks oodusele kajadesa suriaine. Kuid u-
 da u'idinturinaud, mitte a'ault rasti'ant, vaid
 terve rida kusi'gi asjaolusid: 1) elarvamuisti
 pundeumise, 2) olimas vabadus armastuses; 3)
 vahne elanike arv, seetõttu oli villemus
 teodulike ressurse; 4) igaruguse rikumise
 pundeumise, 5) reisijate pundeumise ja 6)
 esialgsete iaineste saunaidus.¹¹⁶ Teinir astub
 travalt valja vaite vastu, nagu olus udein
 puuodis valitunud rordus. Iainesid olid
 kull saunilind, taan oma primitiivsusel, u'id
 nases elanike arvu kasvuga, suurte reisijate
 lviainisega, tuli pundeus juba paljudet el-
 tusvabadeist ja varem algeliselt moodustu-
 nud asotsatsioonid - suriad - lagunemiseid. Ku-
 ne teodus muutus jargust eitsemas iaines-
 ti varustamisega, siis olid iainesid ma-
 ritud ise kannama toetma eadale vajalike
 usmeid. Kuuuodis asusid juba udein
 aja algelised individid ettevalmistama
 villemust kannuonias.

Vastavalt esimeste asotsatsioonide
 lagunemisele tulid uade armuile algelised
 pundeumilind sultid.¹¹⁷ Kuna u'ksineid pe-

¹¹⁶ Мареко Фурье, Изъяснение commerce, т. I
 №. 147-149.

¹¹⁷ sama, 151-154.

suurendad ümbruse vastupanu valitsevale
 olukorrale, mis ühikuid nad hordidest. Nade
 usolid juhid, kellel rääte oli rohkem
 võim. Naise alutatamisel võimel lualadu;
 rajuadus mujal põhiliselt mittevõimel.
 Siis trüa pöörd on metslus.

Kätked suuile ühikuid jaguus
 vulgi. Püüdnud ilma üha enam isa
 müüd aianvõimude ja algavatel pöörd
 on patriarhaat, mis isa võimust püüdnud
 kasvada väga aianvalitus ühikuid. Edasi
 vahetab selle pöördi väga barbaarsus. Kõik
 iseloomelid tuuakse ja omadus on jagu-
 nimine isadale ja orjadus. Samal ajal
 on aga tühid suur samu idariim-
 too arengus. Foorid arvates di patriar-
 haadis võimutamine ja barbaarsus
 juba asunud. Taimestel oli üldalt ju-
 ba orasi, et orgaanisid ja karmuor-
 si ühikuid materiaalid laasi.

Järgmine pöörd viis faasis,
 arvult üks, et tsivilisatsioon. Kõik vi-
 pära nägita selles, et see on pöörd-
 lib igati progressile, et on alati liim-

---

mine kumandane perioodi - harmoosarane. Eat
 need piagutused on arjatud ¹¹⁸ Kriisa selles, et need
 muutused sõltuvad olu-olu ja majandus-
 lise tugevusest, mitte aga valitsemise süste-
 mist, millelel aga filosoofid on seni vähe
 tähelepanu pööranud. Ferrin näeb metsluse,
 patriarhaadi ja tsivilisatsiooni laagnus
 ühiseksa liikumist parema korra poole ¹¹⁹,
 kus hakkab valitama progressiivne sotsia-
 alne, mis on inimvõimade etteandatud.
 Tuleb aga silmas panna, et Ferrin tsivi-
 lisatsiooni mõiste ei lange kaugeltki üht
 kapitalistliku korraga. Tä loeb selle alguseks
 vana kreeka ühendamist. Kuna tsivilisatsiooni
 juures tuleb pikemalt peatuda, siis järg-
 mistel lühenditel tuleb ära tsivilisatsioo-
 ni saam, mis nagu Ferrin selle andis.

Esimest tsivilisatsiooni faasi iseloomus-
 tas naiste emansipatsioon ja tüst teatud
 osa inimeste vabastamine teist. Sellele järg-
 nes apogee, tsivilisatsiooni kõrgpunkt. See
 loeb tsivilisatsiooni muusti, traditsiooni, mis on
 vajalik harmoonias. (Teotmõtte oli alles pea-
 did juba ulatavalt perioodid). Selle süm-

¹¹⁸ Манин Ф. П., Избранные сочинения, т. I,
 л. 171.

¹¹⁹ Sama, л. 174, 170.

kolina mängib: Teemil mureõide ja ekspe-
rimentaalreemia. Pärast apogeed võib minna
võle harmooniasse. Aga te saad minimeerida
sai avastamata ja seetõttu tsivilisatsioon are-
nes edasi, nüüd langus summas. Kõik eadi-
sed saavutused kaotatud tsivilisatsiooni aja
inimesele vastu rünnak. Endine vabadus lõigati
hüa, se enamusele tekitab monopolid. Kui
tsivilisatsioon alustas oma arengut aadlike või
bassallide ühendamisega, siis lõpetas ta oma
kõnniku aadlike ühendamisega.

Rida sotsiaalse maailma arengu etappe¹²⁰

Puuevolid, mis { Lühitõeline; inimesteta
elused teotmi-
ne. { 1. Ürgaigade eelne
2. Aitslus ja tegevus

Kajutatud, piteer, { 3. Patriarhaat & väimeestmine
amalitsõuav teot- { 4. Barbaarsus, üsimein teotmine
mine. { 5. Tsivilisatsioon, suurteotmine

Sotsiaalne, { 6. Jaraatim, poolantsatsioon
õiglane, meeldib { 7. Sotsiaatim, lühite aantsatsioon
teotmine { 8. Harmoonim, täielik aantsatsioon

¹²⁰ Манин Пупе, Узоранне сорумен, м. III, л. 15.

Tsivilisatsiooni tsükkelid ja etapid¹²¹Lapsus- ja esimene faas

Edasiminev liikumine

Lihtne alge	Enaabiellu ja monogaamia
Keruline alge	Patriarhaat ja fodaalism
Talg	Kodanliku õigustega abisaasad
Vastuolu	<u>Suurte vasallide liikumine</u>
Töön	Liitli illusioonid

Noorus- ja teine faas

Lihtne alge	Privileegide laenuimine
Keruline alge	Teaduse ja meastidareng
Talg	<u>Tänuvõla vabanemise tööst</u>
Vastuolu	Õiguste süsteem
Töön	Illusioonid sehtamises vabaduses

Apoge- ja täies

Alged	Luureidelaunst, eksperimentaalkaalu
Tsükkelid ja etapid	Liitli vahetamine, rüüvluslaamad.

Mehestamine- ja kolmas faas

Lihtne alge	Kaupluse ja fiskaalse väime
Keruline alge	Atsionäride kompaniid
Talg	<u>Liitli monopol</u>
Vastuolu	Anarhia kaubanduses
Töön	Kajanduslikud illusioonid

Nõruses- ja neljas faas

Teise liikumine

Lihtne alge	Liitli lombardid
Keruline alge	Kraadaruulid korporatsioonid
Talg	<u>Tööstusliku fodaalide valitsemise</u>
Vastuolu	Fodaalite monopolide olmesolu
Töön	Illusioonid sehtamises anarhia

¹²¹ Маркс Фридрих, Избранные сочинения, т. III, л. 128-129.

Nagu ad'ltub keist seemidest, on
 Fourier dialentik. Igat uut asit inimühis-
 ussana areagus selgites ta karvavate vajades-
 ti mituvastavenga teostamiseks, uude saami-
 sele. Tejuures igat perioodi illoomustab
 lapsus, noorus, apogu, mehistumise ja
 nõtrus. Sama on manner ka iga faasi ja
 kogu inimühisusana areagu suhtes. Yo ala-
 ti kaas erinest - lapsuslik siag noorus- uuo-
 dustavad edasimiseva hõlmuise siag uude
 vünnest - mehistumise ja nõtrus- siiva
 hõlmuise, mille järel saabub aatid perioo-
 di või faasi laages, lopp.

F. Engels kirjutas elust: „Kõige suure-
 maks ootub Fourier oma ühiskonna aja-
 loo käsitlemus. Ta jagab oma ühiskonna aja-
 loo väe väigu 4 areaguastumise... Fourier käsit-
 leb misama meisterlikult dialentikaga
 ühiskonna areagut... nagu Hegelgi. Misama
 dialentlikult väidab ta... et igal ajaloolisel
 faasil on oma tõusev ja oma laager jaoon, ja
 ta saadab seda oma käsitlemus se kogu
 inimühisusana tuleviku suhtes.“¹²²

Näilis, inimused on Fourier' käsitle-

¹²² F. Engels, Anti-Dühring, lk. 228-229.

es jõudnud algelist uudei pöördust kivi-
 ivilisatsiooni ja oma teodes annabki ta selle
 nime alla kaasaja ühiskonna puuri ja torava
 arütiia. Oma kaasajast ühiskonda seloome-
 tab ta uelmaanda faariga, see on laaguuga,
 mis olewat teinud XVIII sajandi ussil.¹²³

Fouquier onanud, et kapitalistia, kivi-
 ivilisatsiooni u ole majandusliult iaimeli
 tobiv, see heepis rangil silest, mis olek
 iaimeli isige parem. Iit jäeldab Fouquier,
 et kivilisatsiooni see kaigus, pealigi aju-
 tite nagu lastel hammaste teinimise ve-
 lu ja et see u uista rohkem kui 2300
 aastat.¹²⁴ Euroopas olewat juba selle ka-
 dunnist näha, tuisel poatinentidel elatak-
 se palju madalamal areaguetapil nagu
 metsles ja barbaarsus.

Fouquier kirjutab, et kivilisatsiooni
 jätumise see enuolimate surjus, mitte
 millegagi õigustatud, ja iaimesid see väga
 saantud. $\frac{7}{8}$ või $\frac{8}{9}$ iaimestest see vüded ole-
 sorda, mis see täielik vaesus, maha jättes, ka-
 rinatus ja. ja ainult $\frac{1}{8}$ iaimestest suudab

¹²³ Уапул Фурье, Узпануне соунунус, и. II,
 и. 20.

¹²⁴ sama, и. I, и. 114.

vältida seda olukorda, mis saad valitsevad ma-
de $\frac{7}{8}$ üle.¹²⁵ Kaugimal rüübe Fourier, et kas-
võib ussagile mujal rohata rohidamat aor-
da üli praegu, mis pool maailmast on asus-
tatud igasugusti ussajatega ja tülist, kül-
tuurist¹²⁶ peolest $\frac{3}{4}$ on barbarite käes,¹²⁶ mis
hagu aaktus, see vahemes ora pole ka täieühisti
õnnelik.

Paljastades „Tsivilisatsiooni“ üli eba-
õiglaslikku, valva vaenuliku aorda, üpida-
and Fourier seda sügugi juluslikuks staa-
diumis ühisesama arengus. Ta nägi
selles üht ühisevõrka arenguetappi progres-
si poole. Ta tunnustas „Tsivilisatsiooni“
tunaid vaimseti ja materiaalselt üldesti
ettevalmistamisel üleminekus karmuõnne-
s. „Tsivilisatsiooni“ priisid on vajalik,
et luua „sotsiaalse protsessi viimadid lüü-
maparuvaid jõude - täpisteadused, kunst,
mõõles ja muud vahendid liikumises kõr-
gemasse priisid...“¹²⁷ Kat pärast üldes-
ti loomist muutub „Tsivilisatsiooni“ uuvi-
mans uuviarvitajaks. Selle pealt loodud

¹²⁵ Маркс Фюрер, Избранные сочинения, т. I,
л. 130.

¹²⁶ sama, л. 130.

¹²⁷ sama, т. IV, л. 331-332.

matrerialid ja väinud päärtand esutatak-
 se selles, et läbi üia polit. liid alal sotsiaal-
 sid forme, laiaid ja revolutsiooni, mis
 süvad rahva viitsuse võmasele püüle¹²⁸; ma-
 trerialid alal talveab elüna, mitserd ma-
 tarajunni tötu, miivarad allivad, unoudu-
 vad aastajad.

Suga oma 'tsivilisatsiooni' üldise ko-
 mustares Fourier paljastab kapitalismi mi-
 ebastigast ühisvõadlikku eorda, mis on süga-
 valt vastuoluline leodure poolt määrat-
 litud inimene siisudiga. Et Fourier ü saa-
 nud aru, et kapitalism mijutab endast
 ühisvõadlikku- majaanusliku formatsiooni,
 ajaloo arengu teatud etapil, misde sellesuus-
 tavad riadlad teotliuid jõud ja- sehtid.
 Aga miuvalt uodanliu⁺ klassikalise poliiti-
 bi õuonoonia esiaadejaist, samuti ka oma
 ueraregsetest pulgaar majaanusteadlastest ja
 tüistat vaujatud või avalikeist kapitalismi
 apologatidest, võhutes Fourier suure jõuga
 kapitalismi ajutist, mēõduvat sellesuus.
 Kuigi Fourier' püüid vartaadada, 'tsivi-
 lisatsiooni' inimene kooueliku, leodurliku

¹²⁸ Маркс Фурье, Утопическое социализм, т. II,
 лл. 331-332.

korraga on siigavalt idealistlik, võib üksi öelda, et Fouier on eile oma aja teadlastest. Nüümat-
 luid füüsikaraadia raime loomupärase sisun-
 di all kapitalistlikku teotamisviisi mis aian-
 kust absoluutkelt õrgit. Enam-vähem uski-
 di tollaeguti mõtlyati ideadnes, loomuli-
 kus, korras sai kapitalism. Aiault Fouier
 näites, et, 'tsiivilisatsioon' raime nagu usi-
 rida tusti aegade raimeangi on loodud cla-
 ma palju õrglesikumas korras, ringide iga-
 vilge arengu ilu-keeras, harmoonias.

Teuda kapitalistlikku 'tsiivilisatsiooni'
 palju rohkemumale analüüsile, märgib
 Fouier selu kädade ja viltsuste peapõh-
 jusea võikvõimalike suhete kaotilisust.

Kapitalismi ajal ei ole miski püsiv, koos-
 võlatatud, ette plaanitud. Su võik võib
 kapitalistliku teotamise rajutamise pal-
 jude vahel. Tõusvad uile ärsante kivid
 ja teotamise määrajas saab amaanu riig
 igoism. Iga indiviid püüab tigitseks vaid
 cada raime, võhumeata moodustest ja vüsi-
 dist cha tuisiti öeldusa: eesmära pühen-
 dab abinõu. 129

¹²⁹ Маркс Фурье, быдпанубе соукууус,
 м. IV, л. 394.

Kõie su tootajates valitseb anarhia vüb
 tootja äärmise vaesusei ja malehiteai. Süt
 tuleb Fournier sumpärasele kapitalistlike
 tootajate anarhia tulemuste illoemenda-
 misele. „Industrialism on kõige suurem me-
 tadeuslikest kavalustest; su on kaiglaste piire
 toota korratult, ilma igasuguse meetodita...“¹³⁰
 Nii on Fournier üllaltai õigesti märganud,
 et kapitalistlike tootajate on allutatud üksi-
 auti individide huvidele ja made soovid-
 taktuised määravad selle arengu. Ka ida-
 si arutles Fournier õigesti, mis oli veendu-
 nud, et tootajate anarhia toob naasa
 üksi auti isamesti ja kollektiivri taotluste
 vastuolu.¹³¹ Kapitalism on suiga sõrd, mida
 võib nimetada ühe sõjaks üriade vastu
 ja üriade sõjaks ühe vastu.

Industrialism vüb kõige kargevama
 vastuolu - individide ja kollektiivri huvide
 antagonismile. Igo teõlise on moni vaes-
 me, sirt vähese huvide rõivad to emade-
 h vastu. „Sirt soovib, et oleks hästi pal-
 ju kaigusi, aga prokuröör - kohtupetseni
 igas juures. Arhitekt naistab tule-

¹³⁰ Маркс и Пьер, 43-й номер сочинения,
 т. III, с. 78.

¹³¹ Там же, с. 377-378; 346.

kaljudut, mis lävitavad heljandunud kinnadest, ago laasija soovib, et tuleks rahu, mis parustas ühe laasid. Rätsep ja viagupp olema väga rahul, mis alandid saaks viitaid kõivaid ja jalavõid, mis el juhul need rukerid kas korda ühemeia...¹³² Et aostud saakid, praatusmaal esistavida, sa va ja igal päeval soovitada 120 eep aavitegu luga, "Kivitsat siocai" ismeme liab oma tulu, kasumi mehitussamius, siit ka idivõidi sõda maniga ja vastupidi.

Kü andis Fouier sumpärare aapi- tabistliku teotmise sütitse. Kuid Fouier'le olid tuadmatus kapitalistliku teotmise seadused, seepärast pidas ta ka teotmise aarhiat võikide hädade põhjusks. Ta ü mõist- nud sidet, mis on olemas teotmise anarkia ja teotmisvahedite isikliku omamisi vahel, siit aga vastuolu teotmise ühiskondliku il- lomeis vahel. Kuid sellegipärast on kinnatav Fouier' järelde radivõidi- uellentüvi vastu- olust mis teotmise anarkia resultaadist

Kapitalistliku teotmise anarkia tingib sellele organisatsioonile mõttelult ja esmär-

¹³² Маркс Ф. Г., Избранные сочинения, т. III, л. 88.

gitelt ning selle tootmise tulemusel uisandada
 ühisesandisega, mis tootmise annaks sama-
 de vahaditega õiglaslikus ühisesuses.¹³³ Nii
 ette, kapitalistliku tootmise, mis rajaneb
 konkurentsile ja kapitalistide ning kaupmeeste
 saagitsumisel, võib materiaalselt väärtust
 hävitamisel. Oma konkurendi surumise pi-
 gitamise nimel, hädade võrgus krummide
 nimel kapitalistid-kaupmehed sageli põlita-
 vad või uputavad oma tooted.

Fennia on meeldunud, et susama toot-
 mise aarhia ja konkurents võivad põhjalt pal-
 ju tõsimeelset nähtustele kui uspeel oli antud.
 Tootmise aarhia võib erüsidevi. To eluajal
 toimunud 1826 aasta erüside aarhia Fenniahu-
 vitava illoomestuse.¹³⁴ Seda erüside selitab ta pra-
 miselt kaupmeeste tehingutega. Üks grupp
 kaupmehi oma massimaalsete kasumite jaoks
 saatis Amerikasse neli korda rohkem kaupme-
 hi sealas turg vajab. Sel viisil esile sisaku
 kaubandus, kaubahädade langus ja fabri-
 kantide paanotistuma. Nüüdsele vaat-
 leb Fennia erüside põhjust kaubanduse

¹³³ Марк Фурье, Избранные сочинения, т. III,
 № 87.

¹³⁴ sama, т. IV, № 138-141.

stääris, mitte teotumise organisatsioonis, lähe-
 medes suga kõige tavalisemale väikemodaali-
 suse kapitalismi kritiseerijale. Tal pole veel
 võõras uspool näidatud mõte, et teotumise
 ja anarhia võib dispropordtsioonidele nõud-
 mise ja pakkumise vahel, kuid seda sügavalt
 ta ei osanud analüüsida. Fournier'ile meeldub
 see pealju ufoveritused sissevõtta, et võitid
 tulevad üliküllusest.

„Töökultuuri“ järgmise oleku puuduse-
 na nägi Fournier teos püüvat vastuolu ja
 sät vastuolu riivaste ja vaeste, looderdajate
 ning töötajate vahel. Erandide jouga näitab
 Fournier kohutut kontrasti miidpalgatega
 ja riivaste looderohke elu vahel. Ta vää-
 kis, et riivad, kes elavad nagu lillarias
 võivad kasutada mõne küvesid, mis sa-
 maal ajal töölistel lüües need kukuvad.

Üldse on vaja märksida, et Fournier
 oma „Kriitika“ ürituses osutas palju
 kuumi riivaste ja vaeste vastuolu paljasta-
 misele, kuid ta pides kaasaja ühiskonna põ-
 litavamate probleemide. Ta on riidalt vaa-
 duand, et kaasaja ühiskond võib vaid
 ühele osale - modaalusele, sest mille riidlasta-
 tamine süa võib. Fournier näitab uodan-

likku „tsivilisatsioon“ „uuesti puhkand orjuse“, „inimene sobitavaks kábipluus.“ „Siia ta on - uuesti süadand orjus!“... „On vaieldamatu, et meie tööline on palju õnatumad kui meesland.“¹³⁵ Lepävast põlgavada: meid meesland „tsivilisatsioon“ ja mille on töö kapitalistlikus ühiskonnas kõige vastikum asi. Kõige suuremaks saaristuseks peavad nad (meesland) daarist „tsiviliseeritud“ kas.

Fourier astub tervalt välja uodanalise apologetide väidete vastu, nagu oleks jaqueminie üheks ja vastus loomuliku nähe. To saeuvääristab tuis, nagu oleksid vased vajalind selleks, et saaks olla üheks ja üheksid.¹³⁶ Lu tähendab jo eamuse vaatamist kui kalitumisväärsid probleemid, mis peavad kaardatama võrre, mida üks ajaja igas välja mõtleks. Süttu- luse ka üheks ja ka vasti valikorra lepitamatus, tuleks, et kogu rahvas on mõnde on.¹³⁷

¹³⁵ Маркс Фурье, Избранные сочинения, т. III, 49, 80; т. IV 201.

¹³⁶ sama, т. II, lk. 165.

¹³⁷ sama, т. II, lk. 69.

Naadeldus vulgi töö ja kapitali suhteid, märgib
 Fourier, et töö hürvitsatsioonis ei rajane sugugi
 meelvaldsusel, vabal tahtel. Nud suhted on
 vägivaldsuhted; rajanevad tööliste hirmul asi
 ja tühase ning hõnse liiva es. lihtsaloine, ve-
 nis ja pime tööpäev muutub vile võimevõimalik-
 ke haiguse ja vigastuse ning töölistel viha-
 vad vulgi pehkuritud teid.¹³⁸ Lääkides
 tööst lähemalt, märgib Fourier, et $\frac{2}{3}$ inimustest
 on sotsid mittetootliku tööga. Sida kuuluvad
 sõjavägi, ürgiametnikud, aga ka paljude käs-
 unde eluvõljad, nagu kodund turrid. Fourier
 arvab üsna maavaldajad, kes oma põhitege-
 vus on parasüdid.¹³⁹ Peale mittetootliku
 töö on elimas veel paljud parasüdid tege-
 vusalad.

Peatuses tootlikul teöl, näitab Fourier,
 et see on medusesis neile, kes sellega tegelevad
 ja kasulikud neile, kes ei te midagi.¹⁴⁰ Tä-
 kirjutas, et hürvitsatsiooni ajal on tava
 alandada tööliste palga ja sisset saadud
 kasumitega rajavad aastajad uusi vahen-
 deid ajastamiseks. Nümsõdi osutab, et pi-

¹³⁸ Уапуко Фурье, Уэспанневе соеуууууу, м. III,
 л. ~~200~~²⁰⁰ - 201

¹³⁹ sama, м. III, ~~л. 200-201~~ 57; 61-62.

¹⁴⁰ sama, м. III, л. 42

deva tööstuse eesole korral töölise palga ehituse, vaid hoopis alanud ja nad vaenuvad.¹⁴¹

Kuid rohkem tööstus ei areneks, seda suuremaks rejuuks loke kapitali ja töö vahel. Selle tulemusena on selline hõlväärne faat nagu see, et meadid, kes on usajulid tööstus, võib rohkata palju enam nälgijaid ja abivajajaid maailmas, kes tööstusest pole arugi. Näiteks teeb Fernier Inglismaa, mis on võikidid rahvastel selle us oma arengu poolist.¹⁴² Eest siin on vaesus ja rüütus saavutanud sellised mõõtmud, et isegi ofitsiaalid alivad mavad sellest turgu vaikima. Palju ühitud Inglismaa rejuatab eadast kirjuti ringihulkuvat rägastikku.

Olukord ei ole parem ka Prantsusmaal. Su sammud väge kiidalt Inglismaa eanul. Ainsusi Pariisis tab Fernier olevat 86 000 vaest riagu mid vaesid, mida ta arvab mittekadvat olevat ka 86 000.¹⁴³

Sit jõuab Fernier järelduseks, et teotmise progress tsiviltisatsioonis' tuuab vaid ält asjaolu - suurendab rüütte ja vaeste vas-

¹⁴¹ Маркс Фредерик, Избранные сочинения, т. III, кн. 143.

¹⁴² sama, кн. 79-80.

¹⁴³ sama, кн. 82.

tuolu.¹⁴⁴ Kida suurem en tööstus-põlleadeere
areagutane, kida suurem en en vaemus, just, va-
sus süaab tsivilisatsioon's' ülleüllasest.¹⁴⁵

Fourier' suuremaid tundeid kapitalisti-
ku, tsivilisatsioon's' kritikas peitub tema
õigus arusaamisus vaesuse, viletluse ning töö-
tute armee tekest. Kida põhjustab capita-
listliku vaemaadi valitumise teotusvaha-
dele. Fourier rüütat, et kapitalismi ajal
en tööline jäätud ilma kõige kanaanatavamast
looduse kingist - en ilmajäätud õigusist tööle,
aga seluta en en tüüd õigund tühid.¹⁴⁶

Teravalt kritiseerib ta selust asjulist vaes-
useid filosoofi, kes säändis õigustut, vaes-
tand minutamast õigust tööle. Fourier en
kindel, et töölisti usmasus naistusse en
saada vaba tööõigus. Aga kida nad ei saa
kaasaja ühislooma tingimustes. Kui palju en
töölisti, kes ei lisa teadistust, et kannida
minimaalsemaste elalust! Inimesed, tsivil-
satsioon's' ei suuda saavutada juurdipää-
su isegi sellesle vähesele tööuognule, mis en
vajab enade liivarühma kanninuse.

¹⁴⁴ Уапыль Купье, Избранные сочинения, т. II,
л. 49.

¹⁴⁵ sama, т. III, л. 91.

¹⁴⁶ sama, т. II, л. 13.

vaadate, töö ja kapitali vahukoordi, uaad-
 nud Fourier teadusliku analüüsi tõlleaigset ab-
 sistentuurist. Ta väägib vaid ukastest ja vaes-
 test. See on tingitud kapitalistliku suhete aren-
 gu doanüpsusest, mis ei lubanud Fourier'le-
 la lõpuni järjekindel alarivastuolude vaatlemi-
 sel. Ta ei näe töölisti. lildu prak ta ead
 kõrgemas igasugusti elemide vaarust ja vastu-
 elust, mis võisid pühada revolutsioo-
 nius. Kuid tuleb taas rõhutada Fourier'
 eadasi müümist võrreldes amooaja mõtlejati-
 ga, kes maa ja jäle pidasid kapitali ning
 töö vahelisi suhteid igavseks.

Töö ja kapitali vahukoora mitinas on
 uilbit tähelepanu pälvinud Fourier' väide töö-
 listi järjest summaarvast vaarumist kapi-
 talistliku teotamise vaaru korral. lile suu-
 koha tähtsust on F. Engels märkinud, Anti-
 Düüningis.¹⁴⁷ Ta häitab seal, et uinaare uau
 ühel pool ja vaarum vaaru tuul pool on
 kapitalistliku teotamise illoemulik ja et
 üliuillus on hädaku ja puudusti allikas.
 Ja kui Fourier' arusaamise teotajati vaaru-
 mist kapitalitui ajal uadis geniaalne oli-
 tuse ilmet, mis L. heux teutas uku absoluut-

¹⁴⁷ F. Engels, Anti-Düüning, lk. 243.

se aktiivne.

Kidagi head u lvia Ferrin ca jaotus-
suktu's. "Tervitistatiseon" on liialt kaaratud
testaerikarson tagaajamist ning unustab
sijures siglariine jaotamine - meetodite val-
jatöötamise. Kuid enam, "Tervitistatiseoni"
ajal pundeib igarugune garantü müri-
nenni siadlustamist, valvab.¹⁴⁸

Oma sisseaoltade illustreerimises
asaab Ferrin lihtsa tabeli tulude jaot-
tamist üle ala si valvab.¹⁴⁹

	Vaene	Püratud	Kiskamine	Jouvas	Rikas
A	0	1	2	4	8
B	1	2	4	8	16
C	2	4	8	16	32
D	4	8	16	32	64
E	8	16	32	64	128

A-jeon tähistab ühiskonna lähtemo-
menti, mis sisustab vaku on raskesti valda-
tav, mis vaeste arv on null. Siis riik-
kuni kasvuga, nagu nähtub B, C, D, E-jeonist,
vaene klass pidi vahelduma madal tuludega,
mida ühiskonna lähtemomendi said all

¹⁴⁸Марты Фурье, Узорание corumum, m. III,
lk. 83.

¹⁴⁹ sama, lk. 89-90.

ülijäänud klassi, vastavalt teatud proportsio-
nidele. Kuid antud skaala ei ole õige, sest
seda on arvutatud proportsioonide järgi.
Tegelikult „Tšiviliatsiooni“ ajal jääb vana klass
insegi üsna suureks. Õiglusjagamise suhe-
tus seab alla vaid kapitalistide jaoks. „Tšivi-
litsiooni“ osas jagada vaid õiglaselt ka-
pitale järgi, soovitas (selle) mahuluga;
see on aritmeetiline ülesanne, mille aja prob-
lem leevendab jagamiseks...¹⁵⁰

Foulier' juures me ei lisa palga mu-
najandusliku kategooria analüüsi. Kuid
ta süüdi rõhutab, et loodus jagamise vale-
lunnuga on ka palga raudedatud ka pu-
täre kapitalistide teavitamine. Nii see² palga
u¹ suunda ilgi taastada tööjõudu. Foulier
näeb selgelt töötute armee ja konkurentsi
mõju tööpalgale.¹⁵¹

Peale nende kapitalismi põhiparameetrite
annab Foulier veel 12 kapitalismi parame-
etrit, nagu viletsus, rikkus, vaesus, vaes-
kus, üldine egoism, tootjate võltsimine.¹⁵²
Kõige rikkumatuks mudelid pidas ta pit-

¹⁵⁰ Маркс Фурсе, Избранные сочинения, т. III,
л. 335.

¹⁵¹ sama, л. 307.

¹⁵² sama, т. IV, л. 135.

tust ja rahakultuuri. Ta on veendunud, et kapitalismi ajal ühinevad suured vargad väikese varaste võlla saamiseks.¹⁵³

Folmeri arvates ei ole võitlus naiste emantsipatsioonist. Ühiselulise, tsivilisatsiooni" maks peab ta naiste allutamisest võimavõimalikul du aladel. Ta püüab selgitada, tsivilisatsioonid "ühiseada, mis on tavaliselt emale naiste õigustatud taotlused kaardus, ühiseadlikkuse teie, võiduse ja ta on veendunud, et iga ühisevõime emale nõudeks on naiste vabastamine, mis selust sõltub antud ühisevõime arengutest. Folmer on kirjutanud, et naiste õiguste laiendamise on sotsiaalse programmi näitajaks. Seda Folmer'ist nõukogu on märkinud klasside mitmeid ardi võhutamud.

Folmer oma "tsivilisatsiooni" arutelu-ks jätkusele, et kapitalistlikus ühisevõimes on rasked, maks õigust, üs kapitalistide ja tina töötajate oma. Ta nägi nende huvide antagonistlikkust ja väitis, et ei ole mitte marisate, et võitlus rajamisega ühisevõime äär-

---

¹⁵³ Маркс Фредерик, Избранные сочинения, т. 10, к. 131.

suure viltsuse tööline. Nende palgad pidevalt
 vähenevad. Kui Fourier läheb selle sissekoha
 lähema analüüsi juurde, siis liab ta õiglas-
 lise jaotamise kapitalismi ajal lähtes ul-
 lest, et tööliste tulu ei kasva. Superast Fou-
 rier tulevikuühisosaas sa arutisiti. Seal
 koos kapitalistide tuluga kasvavad ka tööliste
 omad. Sugu Fourier näeb olmasoleva
 kapitalistliku korrapaht vaid selles, et töölis-
 te osa ühisosaadikus nõgu produktis ei kasva
 koos ühaste omaga. Fourier'ä näe ego mõist-
 nud, et jaotamissuhted määrab ära teot-
 mine, et see on vastavate tootmissuhte area-
 gu tulemus. Nüü moodi arvandades muutvor-
 da, jätis Fourier rahi silmas vaheli jaotami-
 se muutmise vastavalt tempo poolt muu-
 detud uuteli tootmissuhteli.

Mikahis ja teravalt kritiseerides capi-
 talistliku suhted, ei lahendanud Fourier süs-
 ki ühisosaas vaaruse ja tädade põhilist
 põhjust. Ta ei suuda traditsioonilt selgita-
 da kapitalistliku tootmise olemust. Ta
 nägi selle välist külge, mis sellega kaas-
 nib, mis on selle tagajärg, kuid selle si-
 semine külge, põhjus, jäi talle arusaamatuks.

Supärest onistab ta suure tähtsuse mitte ka-
pitabistliku teotamise, vaid pehuste, valde süs-
tamise ning uskalt kaubandus puitvale
aariiale. Ferris on riidel, et kapitabistli-
kust kaubandust saavad alguse uisid ühis-
voora kädad.

Nagu nähtis Ferris, "tsivilisatsiooni" ta-
bedist, iseloomustas ta selle kolmandat faasi
"kaubandusliku vaimu valitsemisega." Ent
on vaja silmas pidada, et Ferris' arusaami-
se kaubandust kannab traditsioonilisel
historilisel jooni. Rõhutades kaubanduselu-
list osa, ütles Ferris, et see keeb transpor-
di, varustuse ja vahituse.¹⁵⁴ Ta arvas, et
kaubandus on majandussuhete põhialus.
Kõrvalt silub ka rahva sotsiaalse tead-
vuse tärkavat uues vahituse teemaga ning
et kaubandus on sotsiaalse puu juurteks.
Lillele kaubanduse piiridele vaimustusele
vastandab Ferris oma kinnalt paljas-
tava "tsivilisatsiooni" aja kaubandusmüti-
ka.

Ta on riidel, et uugu ühisvoora
rõhuvad ja alandavad mitteteotlikud

---

¹⁵⁴ Марко Фурье, Избранные сочинения, т. II, с. 250, 232.

parasütliaud jõud - kaupmehed, millede arv
 pidevalt on kasvanud, viiti aga pärast 1793
 aastat. Ühijääud ühilevõtte ühik ja
 vahetihid ning ka valitsus ja sattuand
 di võimu alla.¹⁵⁵ Oles need sellise postitio-
 ni saadutamud, püüavad kaupmehed nü
 teotjalt või tarbijalt välja pigistada jär-
 jest suuremaid neose. Nü moodi eksploatu-
 rivad parasüdid - kaupmehed „manufaktuurite“
 ning maavaldajaid ja võiki tarbijaid, kua
 nad unanivad mid võiki jagama sisetu-
 lud peolus. Sijuurus on „tsivilisatsioon-
 ni“ aja kaubandus ülimalt anarhis all
 kannatav. Kaupmehed ü sõdi mitu ainsult
 teotjati - tarbijatiga, vaid ne nende eadi vahel
 ääri võitlus eli jo surma peal, sest se on
 võitlus konkurentsi maataso tõgumise nimel.

„Kaubanduse parasütliaud“ oses teeb
 Foulier võige külgevamaid näiteid¹⁵⁶ Eriti
 põhjalikult näitab ta kaubandust itiloo-
 mustavaal jopatel (uena on mid tal 72),
 mis võit² lägu võtanid unan selle võõvel-
 lina ala omadused. Eriti vastikus rist

¹⁵⁵ Мартъ Фурье, Избранные сочинения, т. I,
 л. 229; т. IV, л. 219.

¹⁵⁶ Same, т. IV, л. 236-237.

72. nädal on liiguaruvõtmist, spandatsiooni, ülesostmist ja pankrotti. Nü kirjutatakse, et Pariisis ei ole võimalik saada alaristidit naturaalselt püma¹⁵⁷, kuna uude aluub ja naasimisele tüsamil, võõrimeel. lõpus võige käbitum ja jälgin 72. en pankrot, mis on raske alla alati üheli või teise isiaue, aga kävitav ülijäänutele. Teerim pühendas paljõ uumei pankroti probleemide ja annab üllalt-ai omapärase tugiituse ul alal.¹⁵⁸ Nü lootleb teerim 9 gruppi ja 36 tüüki, misde te arvates olvat vulgi võimalik uade- ja kolmeuordistada.

Kõiki nüd asjaolusid arvestades, suhtub Teerim äärmise vaerauliannuga raupmeestere. Kaupmees on isik, kes pidevalt uisub ühisaonda, unosta ei loo uida-zi.

Teerim' paidu kaubanduse uunitigude alalt suundub teerime. Kaubandus olvat se, mis laostab lõpumatult teerimist. Oma kaubanduse uunitikas annab Teerim uumeod: uogu, "teerimisatsiooni" uunitika. Ta järeldes kaubandusalastest uunitigudest on

¹⁵⁷ Maxime Gypse, kirjapanne eorimees, m. II, lk. 144.

¹⁵⁸ sama m. II, lk. 272-273.

järgmine: „ku aruäärne ei ole aruandada
 tsivilisatsiooni'orda, vaid hävitada seda ja
 asendada selle teev lihtsada paremat sotsiaal-
 set meelhaigusi, mis teavad, et tsivilisatsiooni'
 on mõtetu nii ühesi osades kui tervikuna...“¹⁵⁹

F. Engels on alati ürgelt hinnanud seda
 Fourier' õpitu suunda. Oma teoses tõi ta sageli
 näitena Fourier' antuuri, tsivilisatsiooni'rau-
 bandusest ja eriti ürgelt haldas F. Engels just
 Fourier' spekulatsiooni ja parrastide analüü-
 si. Kõikidele tustele, saba poolkommunisti-
 dele ja kommunistidele soovitas F. Engels
 katvada Fourier' raubanduskütiaga, un-
 nad liakid ualt palju uusi mõtteid ja
 ideid.¹⁶⁰ F. Engelsi arvates on just Fourier'
 tuu kapitalismi' asendamise nõudmise
 püstitamise.

Kahtamata Fourier' tugevate rauban-
 dusarütiade, liame me sūt terve na tö-
 silid puidusi. Ta u arustand rauban-
 duse ajaloost on, et see on vajalik täht-
 vihisoona arengust. Lütõtu arus Fou-
 ri raubandust eitaval sisuval. Ka-

159

Маркс Фриде, Узорануне коммунист, м. I,
 л. 375

160 Ф. Фриде, Влежение и заантоне и
 „опрыбу и Фриде и мопробне“, л. 580-
 586.

ritabittliku teotamine ebapiisus ei lubanud Fou-
rier'il arusaada kaubanduskapitali esile tulli-
mise tähtsust, et see tähendas kriitika ühiskond-
liku tööjaotuse taset ja järelkult oli sellel prog-
rammil osa. Ferrini' viga on see, et
et ta pides kaubanduskapitali põhiliselt ka-
pitali vormis. See on seletatav asjaoluga,
et üldiselt arusaadav kapitalistliku suhte
normaal seisuga üldiselt ei ole just kau-
bandus. Ks K. Marx on seda näidanud.¹⁶¹

Ferrini ei lisa midagi uudeväärtust
ka, "tsivilisatsioon" mõistatus: moraals ja
poliitilis. "Tsivilisatsioon" on sellepärast
igaku, kuid see on paremaks muu-
ta, mistõttu talituse üldine egoism ja sõda-
rased ühiskonnas on üsna palju moraali mi-
palju on inimliku. Kui majandusliku su-
hte vaatlemisel on Ferrini teinud
sunnatud kaubanduse, mis moraali lah-
tab ta üldiselt meesammi: abielu suhte alal.¹⁶²

Kõneviisi sellepärast, "tsivilisat-
sioon" mõeldakse faasi arendavast vastu-
olud igas selle elustäärts. See võib ei
ole raug. lta vastav sellele inimese silma-

¹⁶¹ Karl Marx, Kapital, kd. III, lk. 300-
301.

¹⁶² Max Weber, Ettevõtte korraldus, kd.
I, lk. 207, 209.

dile, mille jaoks on inimene määratud.

Eatse võia ühe igaviku ja teemise kirjutab:
 „Kia ma avalda võiq suunema saladu-
 se, et iga õanitsev sajad katab mit-
 te sõrda rohuem kui õanitu sajad.“¹⁶³

Kui disharmonia antab ja kuts 10 soovas-
 tat, su õanitu arg-harmonia - saab
 kutsma 70 soovastat.

Kuna „Kivisatisea“ on loomad võie
 alduid harmoniilise aone jaoks, su isik-
 uonea paunist üksaant nägi teemise, avas-
 tade, silise sotsiaalse aord, mis aindus-
 tak vähem vaastele... maale, et võia kiau-
 sid oma tööt nandingu ja õane.¹⁶⁴ Niag
 teemise'le lauges orak, au avastada su
 sotsiaalse aord, mis töö on inimeste õne
 ja nanding.

---

¹⁶³ Марко Фурсе, Избранные сочинения, т. I,
 л. 138.

¹⁶⁴ sama, т. II, л. 123-124.

III Charles Fourier' utopistlik tuleviku ühiskonna plaan

Luimee Fourier'd ja tema ajalgi
nüüdsid enamuses röödeline filosoofiumu-
ta ühiskondlikku uorda, mis pidiid rad
uõige elulilumaks inimere karvatamist ja
kujundamist mitel alustel. Samal ajal
võttis osa mõtlejast, nagu oleks mõis juba
looduse poolt varem määratud
jooniga ka aianõige. Selle tõttu ühiskonna
parandamine väis vastu uõige üldiluma-
tele looduseadustele. Nüüdsid igasuguse
ratse ümberrahadada kapitalistliku ühs-
konda tarbitu.

Kuid Fourier astab nüüsimere tuisi-
ti. Ta on uõus, et looduse poolt antud üs-
dise jooni ütohi parandada, et samal
ajal olevat olmas miagi etteadatud
sotsiaalne uord. Kõdade põhjus üpeituse-

gugi inimene iseloomus, vaid allõige ühisraas, nagu nähtus Fourier' "Civilisatsioon" kirjutises. Selles et muuta ühisraada, on vaja leida säärase moodus, mis võiks inimesed etteväetud sotsiaalselt ühendada. Kui inimene jõuab lõppude lõpuks sellise aonda, siis ta kasvab seal ise ümber, kuna sellises ühisraas on olemas kõikidele sobivad tingimused.

Selle uue ühisraa võtmes pidi sama Fourier' arvates teotli-tarkiv asotsatsioon, mis rajaneb inimese võrge loomulikemal joonel. Nagu nähtus, võib seda etteväetud õrglum ühendada vaid siis, kui inimesed õpivad oma iseloomu põhilisi ühenda-äide, kirgi, põhjalikult tundma. Kiired elid ja võrge loomulikemais inimeste joontes. Tuades ja raandades sotsiaalselt ühendamise sadust - kirgide vutlust - võib ühendada tud harmooniane, kus inimesed leiavad oma võrge uolase raanduse. Fourier' on kiadel, et mis viid, leiavad oma täie avamise, siis sellist püsib, et raandid 15-jad, revolutsioonid, vaesus ning ebaõiglus ja maadral kannaks aktiivne üldine tead-olu ja õigus.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Уаарелл Сурге, Узрарумме соруумер, м. I, к. 202.

Taimiired jagunevad vastavalt esmäär-
 aitele kolme suurde rühma.¹⁶⁶ Esimene es-
 märe, mille alati kirjeldi vutluse radus
 püüab inimest vüa, on igasisine vüe
 välismuut rahuldamine. Need kirgi nimetab
 Fourier materiaalsias ehk meelelistes.

Ona olmuselt on need passiivid ja vajavad
 miagit tuiet jõudu, et tegutada vastavalt
 esmäärigile. Teis kirgerühmana annab
 Fourier sidevad kirid. Need iseloomus-
 tab üsirikindide püie jõudu tuiet indivi-
 didi, lähenda elule, lüua grupp. Nüüso-
 di jagunevadki sidevad kirid: aususeks,
 sõprusks, armastuks ja perekonda armastu-
 sus. Vastuosa esimestele, on sidevad kirid
 autüüsed. Nüüma süa, kolmandana taluvad
 nõu alla vai avastamata kirid, nüüime-
 tatud jaotustüüed, milledeki jõudis esime-
 na Fourier. Kolmanda kirgide rühmas es-
 märe on passiivseti kirgide (meelelistel)
 nüüaamius kooskõlale autüüsetega. See
 kooskõla saavutatakse tänu kolmele jaotus-
 tüüle kirile: iätüüg, erinevus ja eatusiasm
 ehk loomung.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Материальное, изъяснение сущности, ч. I, л. 185-195; ч. III, л. 113-122.

¹⁶⁷ Same, ч. I, л. 187, ч. II, л. 196; ч. III, л. 116.

Kui Teie'ri'i üpööratud arvgidele
 üllalt tahelpaan, supärast ü suudetud ka
 vältida "kivibatsiooni" pakusid. Kolmanda
 argide üikma avestamist pak Teie'ri'i vä-
 ga olulisus, unna selles nähtub esige selge-
 miini sotsiaalse hümnite seades- argide
 outlus. lue sotsiaalne ühisvõrre rajami-
 sel on vaja arvutada usiki argi, ü lide-
 vaid ning meelisi. Muldised liavad rekul-
 dent konfordis, välites kaalus. Supärast
 pak uus ühisvõrre rajama uusi mugavaid
 koonid, sama mugava mööblige. Teu-
 ri'i on siadel, et materiaalne baasi loomi-
 ne on esige olulisus, unna meelised üred
 on enam- vähem usi'idel väljakuunand.
 lue ühisvõrres areandid seli väliste kaalu
 baasi palju üigavamad ja olulisumad oma-
 dused, mille olmesolu iainene "kivibatsioo-
 nis" ü vöi aimatagi.

Lidevad üred nõuavad, et televisian
 ühisvõrres vöierid usi' inimesed gruppe-
 unde vastavalt oma soovile, mailele ja taltele.
 Kuid need üred nõuavad veel enam; üriga üs
 vöie, karmeesonas olla õnnelik, lide, soliva
 eluajelase. Gruppide moodustamisel ü ole

namia arhi jainust babotaku, vaid eluõigeus-
 ai tööprotsess, mis kujundab jainust, agoult-
 lusi lubab tal näidata end õige paremas val-
 guses.

Lõpuks jastustatud aired asuvad, et jai-
 nusti tugevuses oleks õige elulium töö. Töö peaks
 saama aade suureks vajaduseks, aada see
 annab jainustile elima nautingu. Kui töö
 rahuldab jainuse vaimu ja füüsilist peole, see
 siis ait kasvab välja eadolematu vaba
 loomisrõõm, tugevus, eadus, eadus. Kui
 side tatud tagimustel, niuelt et tööprotsess
 oleks mitameilgus, ajalult libike (2 tuud.
 õige rokem) ja et iga töötaja tunneks, na-
 gu oleks tema osa väime panus üldises töö-
 protsessis. ¹⁶⁸

Fouvieri õpetes argetest on kaheldamatult
 huvitav ja omapärane. Sellega ta aadis oma
 tegevuse ühikuna põhialust filosoofilise põh-
 jaduse. Oma programmivõeti seriati rüümi
 usutis lähtub Fouvieri idealistlikult looduse
 poolt caasaantud argetest, mis on läbinud tu-
 handeid aastaid ja jäädud ikkagi põhiolimuselt
 samadeks, vaatamata paljudeli ühiskondlike

168

Мартин Фурье, Избранные сочинения, т.
 III, с. 126 - 129.

korrale, mis on inimesest arjandus, meeldus ja traditsiooniks liinud. Kõrgi Feurini rõhutatud niigide püsivat ilu, satub ta konkreetse ühiskonna inimese vaatlusele viitama, nagu igale ajaloovitajale vastaks minev inimeste loomulike seisund. Inimene on võitlusest silma to, "tsivilisatsioon" ja karmuonia aja ilu arjandusele, mis tume pealt antud inimesed on piatsipiaalselt viitavad, on praegu kontrastid, vaatamata sellele, et need pidid lahtuma ühest kiadant loomulikest seisundist.

Kuna karmuonia ilu, aorras valitub kõrgi 12 inu tõelike õitluse, mis valitsevat seal ra tõde ja õiglus. Feurini on veendunud, et püsib vaid kirkide igapäevast avastamist ning uue taandub vale ja kiadantub kõrgi inu moraal. Kõrgi inu, selu majandusliku elu, baseerub mis vaid tõel.¹⁶⁹ On selgelt arusaadav selu arutelu, ushikemus. Mitte ühiskonna palisikitus in määrava vut ajaloo arengu ja karmuonia, vaid inuagi on oluline antud ajo majanduslikud suhted ja jõud.

Inuomustades tulvikuühiskonna määrava

¹⁶⁹ Maxime Rypke, *Uzspannne coruvenus*, m. 1, lk. 198, 171.

jõuastõde ja õiglust, säilitab Fevrier seal süüsi
 vaasmandi ja klambvastuolu. Iida tääne ama
 naivuse usule tõe võimutsemise. Kuid ühtlasi
 ra polemisserides R. Oweniga, püüdis Fevrier
 anda harmoonia mitu üldsuru emandi, vaid
 iga üriku indiviidi emandi valitsemise korraga.
 Iku iga üriku indiviidi emandi all mõtles ta
 vaasmandit, mis allus süs üldsurule, vastavusa
 tsivilisatsioonile, uus vaasmand rõhub rahva-
 mane. Rääkides vastu osavõtust anotsatioo-
 rist, olitas Fevrier, et see pole süüsi jäätama
 tatud miinimum äralamisus ning aad-
 kutama, et need vaasmandid oleksid edasivi-
 vamaid kui tsivilisatsioon ajal.¹⁷⁰ Kuigi
 Fevrier on ümardunud, et harmoonias para-
 aks vastu oleksid, si tunda ta süüsi met
 ühisevõrde klambideta. Iida süüsi, et
 vastavalt ta ringide sadusele ühisevõrde
 passiivus pole koostöös leidma tuis klassi
 antüvõrdega ja nii saavutatane miingi
 huvitatu tuis hõivide klambide ühtlasevus.

Fevrier' anotsatiooni teooria saavutab
 suurte pöörduste all. Ta si mõistand, et uus
 ühisevõrde pole rajaneva teotavustadite
 ühisevõrdlikul emandusel ja et see vaju tä-

---

¹⁷⁰ Маркс Фриш, Гизпанские сочинения, т. II,
 лл. 162-163.

vitada igasuguse ekspluatarimise ja võõra sotsiaal-
 4 rühmituse vormid. On väär arvata, nagu ürgi-
 de igasugusel õitsemisel põhineks võim, alates
 seal madalust, sõprusest ja lõpetades teotui-
 si ühisesoodliku ühiseomuga. Nümsõdi on
 Fourier' arvates kõige talviku ühisesoodna
 kõige üldistematist alustest vab, kuid see
 ei taastanud tal võtta palju edasimülvat
 ühisesooda alal.

Yulemuntades lähemalt uut ühisesoa-
 na glüürid, teeb Fourier ära järgmised:¹⁷¹
 1) uutlev töö, mille all ta mõtles kollektiiv-
 sit tööd; 2) võrdne, proportsionaalne jaosta-
 mine, mis rahuldaks igakõrg, vastavalt tema
 orali töös, kapitalis ja taludis; 3) rahvast-
 mu arvu tasunaal, mis oleks sääranu, et kind-
 lustaks ne kõige madalamate klasside ka-
 stu; 4) meijandusliku jõud lu võimide
 mitte teotlike ürituste maksimumaalse lii-
 vidurimine. Madal alustel maks Fourier'
 arvates rajama talviku ühisesood. Kõi-
 gi olulisimaks maks ta neist uutlevat tööd ja
 õiged jaostamisviiseid töö, kapitali ja taludi
 vahel. Sina kohal polemisurib Fourier taas

¹⁷¹ Маркс Кэрпс, Узбрание сочинений, т. III,
 л. 42; 96.

R. Oweniga, kes püüdis rajada iselike töö ja vaevaga asotsatsioonid.¹⁷² Fourier on veendunud, et säärase asotsiooni on määratud algusest peale läbiviimisele, sest süra pole R. Owen arvustanud kirjade vutluse seadust, vaid püüab hoopis kirjade abeldada oma ülevõitluse ettevõttega.

Töövutlus, mille ühiseks olulisim tingimus, näib olevat Fourier' arvates faalantsis, mille alla mõistis karmuseid-kehti korra asotsiooni. Faalantsi koo-ruid aimatab ta faalantsideks. Oles rangelt täpne ja matemaatiliselt selgjooneline, annab Fourier faalantsi korrekteerimisele sellemustuse. Fourier arutleb järgmiselt: need kombinatsioonid indiviidide väga mitut moodi ja sät tulevad paljude sellemude erinevused, mis on viisavad arvuk 810.¹⁷³ Kuna inimkarak-terite arv on 810, siis erinevate tööraaku-ide loomisel on vaja arvestada mõnede sellemudega. 810 algarvatevi olimesole faalantsis lubab igal neist lida muldi-

¹⁷² Матрицы Фурье, Узорамме соруемме, м. III, л. 31.

¹⁷³ sama м. I, л. 198-199; м. III, л. 235.

va tugevuse. Et igal neist oleks asendaja, mõttekaaslane, mis sobivaks faalase ühikute arvaks Peab Fernier 810 + 810. Kuid katseda laanuse loomisel ei ole ikkagi võimatu, mistõttu inimeste arv võib olla 900, isegi 600 ja ulatuda uuni 2000.¹⁷⁴ Assotsiatsioonid algavaks pidi saama Fernier'arvates suria, milude arv katseda laanuses ulatus 40-50, hiljem karmeeniline ühikunna võrgemal astmel 405. Suriatid pidi olma igati erinevad isiksused, mis arengult, kasvult, võimelt, taandumistelt mis ka varanduslikult sisuadilt. Suria ühikute ebavõrdsuse peoras Fernier suurt tähelepanu, kuna see pidi just saama võrdsuse ühikute töötamise impulsiks. Ku vaaten, mis ehitas oma suriad võige suuremate kontrastide põhimõtetel, kannab saama võige suuremat kasumit ja annab võrdsete võimaluste korral suurima toodangu.

Faalaseks ikk on teotlik - tarbiv ühikute. Kõik, mis faalaseks on astunud, nohtavad lihtsed liiki tööd.¹⁷⁵ 1) Koduse töö, sootud majapidamisega; 2) põllumadus; 3) töös-

¹⁷⁴ Мавло Фирма, Узоспаннае еорумуна, м. 10, м. 37; 216.

¹⁷⁵ sama, м. 11, м. 211.

tus; 4) haridusalane töö; 5) kaubanduslik; 6) traditsiooniline ja 8) uusim töö. Vahel määratakse no Fourier'ist tööturi - majapidamine, põllumaad, tööstus, kaubandus, haridus. Kõigist neist tõstab ta esile põllumaad, mis seetõttu arvatakse varem ajal peardub erivõrka. Mis puutub tööstusse, siis see määratakse arvatakse osa ja täiendab vaid põllumaad. See sellega rõhutas Fourier, et tööstusse ei või lihtsalt osutada lihtsasti tähelepanu, kuna igas faalendis on olemas ka oma vohit lihtsasti.

Tööstus ja põllumaad vahel peab olema side, koostöö, mis seodustatakse võimatu arengut. See toimub vaid sel juhul, kui jääb püsima võimevõimas vutluse töö seades, et see ei alluks raba konkurentsivõimele.¹⁷⁶ Fourier püüab anda uue ühiskonna põhiliste tegevate alade - põllumaad ja tööstuse omavahelist suhet. Ta ongi vundumad, et teaduse ajast pühendavad tulevikku aja ja inimene maa, harimisele ning vaid neljandikku vohu oma tegevust vutlavad nad tööstusse. Antud vakerre

---

¹⁷⁶ Мадис Фурье, Избранные сочинения, т. III, к. 284.

rikkumise vabas rogu hammustada keelele.

Selise arusaamise valikmõis on silmaga nähtav. Iide põhjustas ühelt poolt restau-
ratsiooniaragne Piantsu-maa, mis töötusel oli
suhetelisel väiksem osa uue põlvkondel.
Teiselt poolt on aga üm märgata füsio-
raatide ideede mõju Feleni'le, kes mid,
viti Quesnaey'd, põhjalikult tundis. Neade
ideede mõjul kiadabuita kõrgelt põlvkondel,
mid uugu nähtus, jäi tal uu riadel noht
töötusele.

Feleni' on riadel, et töö saab tuleviku
elisekonnas kõrgi inustavamaus stümuliis. Lu
vintu tundevallt, kiivolisatsioonai' aja tööst,
mis inimeud on varustatud kõrvõimali-
su seeviga ajada uelkui rade. Anetsat-
sioon on kõrgepoalt meeldiva töö valitsumise
arg. Kõia faalantui kiikumel, alatis kes-
tist jolopitades rauradega valivad indi-
le võitvad tööd. Põlapiid, kes armesta-
vad muustust, pori ju. võivad tuleviku
töötada väpasted tööd, sest se vastab ju
uade meelelaadile. Pealigi saans uelkui
uugu ühisevad rasu. Töö peab olema med-
div, laugema ühte ringide uutlusega,

eel nel enam: töö peab andma ka riigide
 rahuldust. Iku saavutab Fourier, nagu
 aspeel märgiti, omapäraste tööseriate au-
 du, mis enamvõrda jagunevad gruppideks
 (mitu vähem kui siin inimest). Iga seria
 on loetud riadla tööga, mis on olemas
 aegade, rangute, koduloomade ust hool-
 dajate jne. seriad. Iku võib tuua faalaksi
 hüme osavõtt seriat või grupist sõltub
 ta loomuselt. Iga liige ei vali endale tööd
 eku või rabe seria vahel, vaid paljudi va-
 hul. Ta tööpäev koosneb samuti palju-
 dest nantsidest. Igas series töötab inimene
 tavaliselt ras tundi, sellega arvestatakse
 ta püüet erinevusele, mitmeülgusele ja
 sellega saavutatakse vabadus. Ahtud serias
 töötab iga grupp nel enamvõrda erineval
 aladel. Nü aegade serias võivad olla
 reosikasvatajate, - peokajate, - eestjate jne.
 grupid. Need erinevad seriad ja grupid
 astuvad enamvõrdele võistlusele. Iku lubab
 igal avada oma võimed pilgale ja rea-
 liseerida need võimidele vajalikus loomis-
 keos. Iku võib harmoonia õitlangu-
 li.

Faalarisi liikumete töös pak Fourni olulis-
 limes võistlust, ¹⁷⁷ mis on ühtlasi ka sarnasit-
 teoreetiline ja radikaalne ühiskond-
 l. võistluse printsiip ja igatki püüde abis-
 tada tüüpi tööprotsessis on andlalt uuted
 radikaalsed materiaalid kauduga. Võistlu-
 vaim paarak võike. Kõos sellega muutu-
 vad tööprotsessid üha tärselikemaks. ¹⁷⁸

Assotsiatsioon's valitseval võistlusel on
 ühes üsmära-tärsustada tööprotsessi ja
 tõlta teodangut, misa aregi iitaka ja
 alla tüstut mahajäänud. Iga grupp iä-
 gib tüstle: „Me keolitume võige parema-
 ta meodest üst oma tööõrgus, keolitsi-
 ge tüe samamoodi oma rühmas, ja tu-
 lumusis on üldine tärsustumine. ¹⁷⁹ Fou-
 nier oletas, et mida enam laienub säära-
 me võistlev vaim, seda enam tärsustuvad
 ka inimesed. Nad muutuvad paremaks, iaim-
 likemaks ja iaimest vahel kannavad va-
 litsema ümbrähtamatud soojad rõprese,
 usalduse, keolituse sidemed.

Pidades tööprotsessis oluliselt võist-

¹⁷⁷ Мартин Пьер, Избранные сочинения, т. I,
 л. 97.

¹⁷⁸ sama, т. II, л. 228, 280.

¹⁷⁹ sama, т. III, л. 177-178.

lust, sealt tulevad püüde novatorlikule, täielikule, ühigavaru. Föerieri veel töö material-
süd stimuleid. Sina on ta välja töötanud
kruva na autasuid, mis olulises peab
Föerieri iga inimene töömeelse ja -au
vääriat hindamist. 180

Kuid Föerieri vaatleb mid veel ma-
mist töö stimuleid tihedalt teineteisega
seotuna. Prajäreldus pihtub ta ühtes, et
mida vähem inimesed tunnevad muret
hõlme päeva, söögi ja joojast, seda enam
kasuvad nende kasumid, seda rohkem
pudub õitule maale ja kile. 181

Föerieri arutlused tuleviku ühiskonna
tööprobleemist on naugileulatuva tähtsus-
ga. Ta rõhutab peaaegu ja täpselt, et tule-
viku ühiskonnas kasvavad inimese igisli-
mid jõuavad. Need arenevad seltimelike-
misi, abivalmiduse ja. Briti kinnitab
on ta mõte, et võistlevad enotsatiseoai
ühendid püüavad abistada mahajää-
jaid, püüavad uut ühiskonda vää üh-
mägi. Eel tees tuleb rõhutada, et Fou-

---

180 Мавро Фурье, Избранные сочинения, т.
III, л. 203.

181 sama, т. II, л. 214.

rier casis, kui ta vaatas ning võistelda loodu-
 se poelt varem määratuna. Insiirita ütlenud
 tuleviku ühisloana tööst on parandunud suurt
 kuuri. F. Engels on pidevalt huvitunud
 Fourier'i töö organisatsioonilist harmoonias.
 F. Engels arjutas, et otsustada kelle üle,
 kuidas võivad teasta teotlind jõud arusa
 ühisloadliku korra ajal, misab, kui tut-
 vuda inglisi sotsialistide ja Fourier'i tööde-
 ga¹⁸². Edasi nimetab F. Engels Fourier'd
 kui ainuüht isikult, kes on teos peituvad
 võistlevat momenti teotand esile teotavist
 suurendava jõusa.

Fourier aliaridel, et erakujulised triafi-
 mused tööpraktikas, võivad teotavise enaoh-
 matulu elatusele. Ta kiidab sotsiaarsettoo-
 dangut võrreldamatuna „trivitsatsiooni“
 aja omaga. Fourier sageli rõhutab, et
 harmoonilise uue ühise „trivitsatsioo-
 nist“ teos peituvat muudatusest teotav. Suga
 ta nägi õigusti, et sotsialism võib võita
 kapitalismi vaid siis, kui kasutavad teotli-
 mid jõud. Muidegi jääb aatud Fourier
 mõte võrdlemisi võrreld.

¹⁸² Ф. Жуков, Капрое и кривые аном-
 муриной экономии, К. Дарел и Ф. Жуков,
 Социализм, т. I, ¹⁹⁵⁷ лк. 544-571, лк. 562

Sega pole midagi ikestada, kui Fourier
annab meile pildi vabast, rõõmsast, mel-
divast ja leovast tööst inimese ühiskonnas. Su-
urliju roogu ühiskonda häämeti elu alu-
sks. Ta kirjutab: „Kui me võiksime täna
näha organiseeritud kaarte, mis on vara-
pommidele $\frac{3}{5}$ töögruppidele paraadimeer-
siga väljuvad ja laenujalust, lajuvad
põlde ja tööuudaid mõõda laiali; kus
kõik oleksid paardatud vaimustusest. ¹⁸³

Pidades vutlevat tööd uue ühiskon-
na põhialuseks, loodab Fourier'ile leedama
töökultuuriga asvatada rikkaid ümber.
Kui kapitalist on astunud ja laenujal-
meks, siis alguse on ta vaba igasugustest
ebameeldivast tööst. ¹⁸⁴ Nü ei peata tööta-
ma talis, vabrikus ja. Ta kutsutab ma-
nusi oma ajast lõhestateli ja mulilaku-
tustele niagi tuma tööd on säärasid, mis
tal „Kivivilisatsiooni“ ajal olid meelilaku-
sid - jahilekäia, kalapiüia, taimedest
hoolditsemine ja.

Eat sellegipoolist töö seeriais lähem-
dab naast varesi ja vaest inuule. Ri-

¹⁸³ Метод Фурье, издательство коммунистическое,
м. II, л. 270-271.

¹⁸⁴ same, м. I, III, л. 152-153.

nal kaob vaele, põlges töö vastu ja töötava
 rahva vastu. Ta hakkab muvi tundma vaese
 inimese vastu, kes töötab ülimis raskusega
 kibejal riigis ja igati raskel ja suurel. Lu-
 Astu hakkab rües as tesa, pisi tegema
 neid töid, mida tub vaele. Teiselt poolt
 varem üsoltu enam rüest. Ta liitunud on
 mees ühiskonnas võrreldav, tsivilisatsioonai-
 aja vardaale suuga. Nüüdseks sõbrun-
 bad maks vastuolulist ulani kibe võitvas
 töös. ¹⁸⁵

Lühikohal tuleb veel mainida, et Fou-
 rier' arendamine tööst tulevikus on üsna
 näiline. Ta lausa kirjutab: „Teotlik töö
 muutub meelakutusse, ühiskonnas on
 moodustunud progressiivsed seriad.“ ¹⁸⁶
 Samal ajal kirjutatakse „Nõuk P program-
 mis“ järgmist: „Töö ühiskonnas hüvaa-
 gus on iga inimese piha kohus... Kõia,
 mida on tarvis inimesti elus ja arendamises,
 hõlmab tööga. Sellepärast peab iga töö-
 võimeline inimene osa võtma nende vaha-
 dite tootmisest, mida on tarvis tema elus
 ja tugevuses riigis ühiskonnas hoolikus. Tai-

¹⁸⁵ Мелетъ Фурье, Изъясненіе еоруненіи, ч.
 III, лл. 185 - 190.

¹⁸⁶ sama, ч. II, лл. 244.

meie, kes saame ühissuunalt riigilid hüveid tööst
 omandada, oleme meiduseija ja oleme tusti
 arvel.¹⁸⁷

Meie ühissuuna tüve põhialusena teeb
 Tallinn proporsionaalne jaotamine. Tä on
 meidunud, et me õigesti poleme sa meie ühis-
 suuna töö organiseeritud, oleme me
 valelik ja väär, me seda ei teata õigesti
 jaotussuhtes, me garanteerime me vastide ora-
 vate kasumest. Tõelisel peelt õigesti jaotu-
 sus tekitab ammuenda töö produktiiv-
 sus. Tuleviku ühissuunas meid seot-
 tu valituna suunata töde ja jaotus, täie-
 lik harrastamine tulude määramine vas-
 tavalt täie, kapitalile ja taludile.¹⁸⁸ „Täi-
 vitatiseid“ isikliku liabema kasumi
 nõuvisust, spulatsioonid. Me harrastamine
 meid on huvitatud kasumist, et meid mitte
 sellel alatel esmargil, meid valitub „Täi-
 vitatiseid“ -raks meid meid. Harrastamine
 meid tähendab kasumi õigesti, ausust, rahuldust,
 sest iga luge teame meid võimal sobrali-
 me meid teame, milleks meid hüvid ühtuvad.

Õigesti jaotus meid teatakse selleks, et
 iga taolane luge - meid, meid, laps - tige -

¹⁸⁷ NKP programm, Tallinn 1961, lk. 109

¹⁸⁸ Матве Купце, Изопанские сочинения, к.
 III, к. 25-28; к. IV, к. 17-18.

le tootliku tööga, tadeem ja meastiga. Iga inim-
 me on võimolust tööprotsessidest osavõttu. Supä-
 rant ei ulista mitte uugi ühtegi tööd, kõik
 tööd on neile võrdud. Õiglus jaotus ei
 tähenda sugugi val võrdust. See baseerub
 faalanusi liikmete varaanduslikul ebavõrdusel,
 aga tööalustel ja loomingualistel võimudel. Nii
 rahatuused kannavad oma kapitalilt saama
 12-15%, tsivilisatsiooni aja 3-4% vastu. Jaotus-
 suhted peavad toimema järgmiselt $\frac{3}{6}$ tööle,
 $\frac{2}{6}$ kapitalile ja $\frac{1}{6}$ taludile,¹⁸⁹ vahel annab
 see Ferner järgmised suhted $\frac{6}{12}$, $\frac{4}{12}$ ja $\frac{2}{12}$.
 Et harmoonilise korra ajal on kõrge toode-
 gu tase, siis ei kaota uugi üht midagi, kui
 rahatuused saavad tulusid kõrgemal. Illega-
 taktis Ferner meelitada rikkaid astuma faa-
 lanusi liikmeks, kuid veel enam, sellega loo-
 tis Ferner inimesi inimestada mõad kapitalis-
 ti hakkama vajalikus kardidaadiks.

Ferner leotis rikkaste kasumitega ohjilda-
 da rahu praamise meeldungaga. Esiteks, kui
 rikkad elavad päevad üht faalanusis
 vana meel võral, millele töö on nauding, siis
 lõpuks kannavad ka rikkad teotama. Teiselt

¹⁸⁹ Маркс Фрибе, Избранные сочинения, т. IV,
 № 29, т. IV, л. 20-25.

roolt ago saabus aeg, kus vaeri oma tööga er-
jõudnud tatted kapitaliini. Pealegi on vaerid
üllalt tadelnud faalaruusi, et taibata kapitalis-
tide vajaliku osa niie vajaliku materiaalse
mürikuumi kiadlustamisel.

Analüüsisides töö järge jaotamist, lät-
tus Fourier' vajadusest klassifitseerida tööprotses-
sid vastavalt nende tähtsusele, vajadusele ja
mulldivusele. Lu u taibata üleski faalaruusi lüa-
mus murinat, sut võitaku osa paljudest töö-
dist ja üks tööseanss moodustab tatted
osa üve faalaruusi tigevust. Sama on lugu
ne tööst kasumiga. Fourier jaotab tööprots-
ssid üllme gruppi.¹⁸⁹ Kõige hinnatavamaks
loib ta säärast tigevust, mis igati aitab tugev-
dada karmeeonilist korda. Lellele järgnevad
igangused ebameeldivad tööd ja lõpuks
tuluvad säärand, mis ei kutsu inimeses
vile minguid sirge ja neil ei saa olla ka
mingit rahalist väärtust. Surisraames ei
hinnata ne tööd võrdelt. Vanemad ja auväär-
sümad tüamed saavad tudeiva osa tööle
langevast tulust; uutuluomad väiksema osa,
niie algul antaku äraeldamite võimalus, hil-

¹⁸⁹ Уапыль дысьсе, лыздыанубе консумену, н. 10, лэ.
13-15

jem kannavad nad saama töölt kasumit ja
 veel hiljem, mis nad sa säästlikud, võivad ka
 kapitalilt motiveeriti loigata.

Nü säilib raemaad ka Foureni' jao-
 tunnustis, misa tulud jaalansi raames ja-
 guavad mitaute ühiskondlike riitide veeh.
 Et Fouren säilitas raemaandustineid suhted
 nü uutlvas teepmetussis mis ka jaetusis,
 süs sün pitab ka ta mis ühiskonna plaan-
 ni suurim puudus, ust sellesse assotsiatio-
 nis säilib ja espluaturimine. On vaevalt
 arutav, et vias mis, mis saab rohkem ka-
 sumit mis vaade töötaja, kannab lähema
 ajavahet. Mis Fouren on vundunud, et
 tuleviku ühiskond u ja hävitama raema-
 dit teotmiskahudele, vaid see mis ka vaeste-
 le väite saadavaks muutuma (mida aga
 selles ühiskonna korraldus u misuud tcha).
 Järelikult u osanud Fouren näidata teid
 klasside hävitamiseks ja alarivaandide lopta-
 miks. Talle jääb vaid näitama misa töö
 ja õiguse valitsemisest, mis kaarab misa
 triva alla misa ühiskondlike aland, mis
 vastuolulised misa ka poleks. Tõsi, mis lõpu

aartail tigi fooria mõningaid korrektiivse tu-
 lude jagamise osas, avades faalauis töötä-
 jale rasumi pideva rasvu ning mitketöötä-
 jal eelu vähenemise, ¹⁹⁰ et need parandused ei
 muutnud oluliselt ta utopistlikku tuleviku
 pilti:

Fooria püüas vabõrdust jaotuses
 läbi viia kahe päraat, et ta polemisurib palju-
 de ama alkäijati-sotsialistide-utopistide-
 ge, aga samuti ka k. Oulniga. ¹⁹¹ Made
 süsteemi ühe nana rõhutat ta isaa ja
 jälle jämedat võrdust, mis ei võitult vaa
 alla uues ühisraunas. ¹⁹² Ta arvates on iga-
 sugua võrdustus poliitiline müra.

Kuga on fooria meel, et võrdus
 jaotamisruhtes on võimatu. Et ta arvas
 süsi, et õiglaslik jaotus lubas leota teli-
 vikus kapitali osa võleamist ühisraadli-
 mu noogu produtsi emastamisel. Fooria võrd-
 sustamisk utamine ei lebanud tal mõista,
 et tuleviku ühisraunas võib olla aiaõige
 vaid sotsialistlik jaotuspriatsip, vastavalt
 igale ta töö järgi. Fooria ei mõistand ka

¹⁹⁰ И. И. Зиндоворова, Тиборический режим Маркс
 Фурсе, к. 329.

¹⁹¹ Маркс Фурсе, Избранные сочинения, к. IV,
 к. 239, к. IV, к.

kapitalismi ja sotsialismi ajal toimuva pro-
duktide jaotamise põhimõttel viinest.

Fouier' arusaamine õigusest tööle on
tõdedalt seotud ta uue ühiskonna toodan-
gu ja talude jaotamisega. Ta ei mõistnud,
et täielik õigustööle saab riadlustada
vaid siis, kui ühiskondlik omaad valit-
seb tootmisvahendite üle, mitte ainult rahva-
majanduse planeerimise areng ja mis on
liikuvõime ühiskonna asplatuurimise
tule poole.

Järgmise ühiskonna uue põhiale-
sena teeb Fouier' ära kas vähem olu-
lisemat - rahvastuse tasakaalu ja majaa-
dusliku jona. Ta oletas, et piiramatult rahva-
arvu saab asotsiatsioonid ühiskonnas neut-
raliseerida riikliku asotsi. „Tšivilisatsioonid“
üks paljud väljendub Fouier' arvates
selles, et poliitiline ühiskond püüdnud
silepärast püüdnud ka tšivilisatsioonid
vajadusliku tarbijate ühik tootmise jona-
dude vahel. Ta arvab, et mõttetu oleks
seevõrra tootmise töö produktiivsust, mis
inimsega paljudele tootmise ühiskonnaga,
nagu see oli varem, ja rahvast sigriniks
asotsi. või mis võidab tootmise jona, mis

olus vaja, et riikudestade võikidele kaalu.¹⁹²

Fouier' arvates ülesanne, mille püstitab rahvasture tarakaalu saadus seisab selles, et hoida heid lamistingimusi liige rahvareh-
nuse vältimisega.¹⁹³

Olulisel määral Fouier' rahvasture tarakaalu saaduses on ta veendumus, nagu võib halduse teooria põhiseis priatsüpe d-
ku vna, Hiivilisaktsiooni' ja Negi taruoo-
nibite ühisloomas teatud neurootitsiooni-
ga. Ta ei mõistand, et rahvasture tarakaalu saaduse formulatsioonid, mis ulatoge arvutama olimeselise korra illoome, teokunde jõe- sultid. Sa-
muti üsnaand ta, et igali ajaloolisele teotuiselisele vastab oma riidel rahva-
arvu kasv saadus, milles on vaid ajalooli-
n tähtsus. Vaatamata sellele läheb Fou-
ier tuadusvalt lahku haldusest. Halduse
diinaga: melgaar- õaenonist, kapitalismi
apoloogit. Fouier ago on suurimaid
Lääne- Euroopa utopisti- sotsialiste,
keda illoomestale kapitalistlike sultte ja
ja harr mitika. Vaatamata selle probleemile

¹⁹² Мадис Фурье, Избранные сочинения, т. IV,

л. 73.

¹⁹³ Там же, л. 76.

valist lahendamise sihtkohast, võhutat Feerni
mao ja järele uus tekivianuh'laevana suure ueli-
sida võrreldes, tsivilisatsiooniga!

Nämmere alusega teeb Feerni majandusli-
ku jõe. Tä pides uus ühiskonda suurepära-
sus eripäras töe ja õigluse valitsemist kau-
kaaduses, mis püüa ja pealeseentud individuaal-
meaunatsi asemel kaanale teinima korporatüv-
ne, solidaarne ja õiglaslik kaubandus. See aga
võib olla, et kaubanduse su kaanatud vaid val-
val 2/10 töelistest ja kapitalistidest.¹⁹⁴ See raha
suandab uus tähendus harmoonilises ühtsena-
nas. Kui, tsivilisatsiooni ajal rahal on häbis-
tava mutale tähendus, siis uus ühiskonnas
on see muutunud tänuväärne, mis loto te-
tab ja majanduslik ühtsus.

Feerni' arutlused uus ajastu kau-
kaadusent on hinnatavad, eriti tema uue
ühiskondliku uena - tsivilisatsiooni ja
harmoonia aja-kaubanduse vastaa-
damise. Tä näeb selgesti sotsialismi kau-
kaaduse eripära, mille püüde vahelda-
da ühiskonda tühniti vajaduse nõige
kvalitutumati kaupadega. Et sejuures

¹⁹⁴ Meaple Sypse, Gyp'annee oovimees,
m. III, lk. 56

säilitab to ra saubadesus viasevund riiko jo val-
 se vahel. faalaasteris sa riikalik teiduaiaete
 noqus, viasevate h'adadega, mid saadame
 aga emadada vastavalt tulule. Nagu teada,
 pidi Foinin' arvate, kapital saama esige suu-
 unustalude stabilis, jätkuvalt es tarbimi-
 sus sa säiliand ulasivahed.

Faalaasteri põh'alustega sa tihedalt soo-
 tud Foinin' kasvatusüsteem, ust lastel ja
 made tiel sa etlustar tähtselt üldis talu-
 viaseviteh'asana organisatsioonis. Kasvatu-
 se usmärke sa areadada tulevaks har-
 mepaia caimeste vastupidavust, takti-
 kiadlust, ilumeelt, aga sa arde teo'õnigi-
 meeri ja kollektiivsus tuuaret.¹⁹⁵ Foinin' sa
 tuline teo'õnigavatus peeldaja jo tema kas-
 vatus organisatsioon sa sama vohute
 tigitust ja jaostustega mi faalaasteri
 unustem.

Adand unust'õnigavate teoretibi-
 ud alused, püüab Foinin' arde pal-
 jud ta ulk'õnigavate iluõnigavate faa-
 laasteri rajamist, selle sisemist uorral-
 dust, iluõnigavate ning jultimist. Ka

¹⁹⁵ Метод Фойна, Избранные сочинения, т.
 IV, кн. 335-469.

nia uude Teeriu järjeviadel, mis on ka üsna loomulik, kuna see on tingitud ta põhipriatsü-
pide eslikumest.

Faalaari rajamises tuleb rooe alla
vaid vajaliku nandidaadi - kapitalisti klui-
mide, mis on tuttav ühe ühikloona imeilu-
sate priatsüpidega. Kõige tavakõhina, mis-
pärast faalaari rajamises uueks 4 mil-
joni franni, mis on olemasäästlikum, mis
võib alustada ka 2 miljoni. 196 Nõu-
mei karatame natsifaalaarid rajama, li-
deeb juba uüllalt raha teo ja id - kaadidaate.

Aated rahast suurem osa uueks uua
meuretsemises. Ei tule rooe allagi, et uut
ühikloona karatame rajama uudetud põl-
lulapil. Misid iga uõht pole ka uõhib. belis-
tatud on paljaku või muudi lianade lä-
hidel olevad paigad, et inimesed saaksid
võimaliselt uurehina uõhale rutata. 197 Kui
olemas olevad maadapil on asusunud heo-
ud - alaeidid või lohid, mis on uueks
mid uõhuda aega uasutada, uua' uueksita-
u lilitada karatame uõhale uõhale tõi-

---

196 Мажис Фрпое, Издательство конуменс, и.
III, л. 241.

197 sama, л. 241.

pitised keeled. Mis puutub, trivibatsiooni'aja
 keelime, mis meil ei saa olla meigi sõlmud,
 meenad nad en valdatud tubadega ja ü'obi-
 malden moodustada lüüaid. Kui ostitud
 maal elaid varem miigid purrennaad,
 sü pole mõtet mid ära ajada, sest kül-
 lap usueju nannatas ka neid. Seda criti-
 naiti sühts, us nävad nakkfaalaansi
 valituvad usuejuline majapidamist, ja
 nad lausa allivad meelit oma indi-
 viduaal-rööpis. 198

Eesuejuline linnadega faalaansi raja-
 miid en allitused sütai meenud mi
 4 miljonit franki. Meodsaima ju airgide-
 le igati bestava faalaansi chitamises
 alliks ära Toleri arvates 15 miljeat fran-
 ki. 199 Oluliseim osa süht rahast meelis va-
 jaline maa ostus, lamuti ja lautade
 chitamises, bakimuti ja tööuodade raja-
 mites miag vajaline mevatari meelit-
 samises. Mis puutub chitamise alustami-
 se ajasse, sü sekiuaks peab Toleri angus-
 tüüud. Kui töö laabub arvatavult, sü

198 Мажис Фурье, Изъяснение ереуеуеуе,
 т. III, л. 246.

199 Там же, л. 242.

ehitatakse faalans valmis gaung²⁰⁰. Ent Fernin
 oletab, et teevõrgus võivad mitmed taaris-
 tavad liigid mõjuma laadida ja nita
 arvab, et ehitataalans valmis riadlasti 21-
 24 aungu.

Kuua mid, kes saavivad faalansine
 astuda, sa palju, mis on Fernin valjo töö-
 deland järgneid kirjandust vastuvõttus.
 Koigipalt maab televaib netifaalansi liik-
 meil olime ka muusikaalase uudmise,
 had maavad aentama pühenda ja ema-
 ma võimeid, et teotada peate muastide
 dal.²⁰¹

Elamute ehitamise oleduse kirjandus-
 sus on Fernin arvates ajaolu, et liana
 saaks paigutada vastav seeria sistem.
 „Tõlvitavastav“ aja loovate põhivastav li-
 gressi faalansi sili seletust, aivastust,
 sirt iga ehitaja talts peeltada vaid
 eade nina ust. Sama loogu on maksu
 R. Ovea keeltiga. Tuna valis keevate
 põhivastav muudu. Ille muudes on
 aga asjades, et teevõrgus toimivad
 eh maadgu asjajale muudavad.²⁰²

²⁰⁰ Уапуе типе, издрание соруеуе, и.
 III, л. 217.

²⁰¹ Јана, л. 224.

²⁰² Јана, 255.

Kõik faalaaeri häämed elavad suurets, ²⁰³ hoolets, mis asuvad antud maa-ala keskel. Faalaaeri hooned nimetab Foorin faalaaer-
triks. Faalaaeri keskosas on ühiskondlikud
hooned: kool, raamatukogu, börs jms..
Liseltivas asuvad töökojad, tules aga koos-
olevate saalid. Faalaaeri praeguse on
sotud uude tüüpi hoonetega ja moo-
dustab jalgu, mis on ühendatud maa-
aluste kütmedega. Nüüdseks võib seal
elada, traditsioon, uuline ilu ja välgas.
Ka siin on uuesti valdatud parimad
aegad. Nad elavad praeguse tagumi-
sis osas, mis on vaikne ja mugav. Selles
hoonete paigutusega arvab Foorin, ^{ait}
kaob ära kiivisatsioon: aja lihaade elu-
moldivus, mis igal tavalal on valitumas
mõagi hädasht.

Juga faalaaeri sisekorras säilitab
Foorin ~~to~~ elavduse, su on mahuu ka
tuleviku ühiskonna juhtimise süsteemi osas.
Selle väljatöötamisel lähtes Foorin oma
kaõvust arvamusel, nagu farmakoli-
is ühiskonnas, üldine hüviolu' laager

²⁰³ Управы Купье, Избранные сочинения,
т. III, л. 254-259.

üht, indiviidi hingega. Supärist püüdnud uut
 ühiskonna valitsemise mitmesuguste, uu-
 lutustega faalantsi künnele mille seal tei-
 muvaid töid, nende ülesandest. Kõrge-
 us enotsatiseas ja seiais sa usaldata-
 vamad need, millel on head tööõrgumised.
 Nad võivad tugituda ka juhtidele.²⁰⁴

Kõrgem majanduslik asuõrg on
 faalantsi areopaag, mille meodustavad
 austavamad liidid igast seiaist. Areopaag
 ütleb oma arvamusel tähtsamate ma-
 janduslike ülesannete alal. Ta on seiga abu-
 aadja, mitte suadaja või väskaja. Kuna
 areopaag kujutab endast suurt ühis-
 roudlikku arvamusel, siis selle poolt au-
 tud asuanded- näpuaäited on väga elu-
 lised. Areopaag ü avalda ühiskü faalantsi
 elualal suurt, ü talude jagami-
 sel talundi, töö, kapitali vahel üga ka
 mejalgi. Kuu ühiskonna jeevate ühis-
 mustega tugile, ü ümetatud juhtuend,
 selle meodustavad areopaagi võimeka-
 mad ja usaldusväärsamad iained. Ku-
 na töö on harmoonias seltsimeeliga ja

²⁰⁴ Мопус Фурье, Избранные сочинения, т. II, с. 270.

õbrata, süsilega on välditud ka korra-
rikkumised, tülid, arusaamatused. Lõpuks
harmoonias pole vaja inimliku aada
ningid sõda ega ühisandeid. Kõik peab
tulema vabatahtlikult.²⁰⁵

Foerier on sageli rõhutanud revolüt-
sioonilisi sündmusi kädapõltsena, millest
on tulnud „tsivilisatsioon“. Ja kirjutab, et
„tsivilisatsioon“ on läheneb languse
revolutsioonide ja foderalite monopolide
tegevuse tulemusel, mida see kindel ees-
jab.²⁰⁶ Foerier näeb revolutsioonilisi
väljaastumisi, mille avast ta uudemal
xviii sajandi Suur Prantsuse revolutsioon.
Ta rõhutanud, et taes võivad muuda
uud väljaastumised, need sõjad riike
ja vaen vahel. Lõpuks tema pealt loodud
uue ühiskonna teooria pole vabastama
rahvaosana alatist kinnust ning
kõrvaltama ohutu ja rahuliku ühiskon-
na harmooniline sõda. Ta küüleb
peatoega: Täna on avastuse ast, mis
vabastab teid mis muuvalt televiisest, an-

---

²⁰⁵ Мажис Фурье, Избранные сочинения,
т. III, л. 493.

²⁰⁶ Там же, т. II, л. 114-116, 121.

des teile väljapaärm sellest tootisatsiooni-
 räst, mis on asige vulgariisim ja amali-
 tuuravam, mis igares on esisturiand. 207

One teooriaga püüab Feen'u vabesta-
 da väimnoda ja seda teemes ravida. Väim-
 hood jõuab, imelele teetuniki nupa,
 kui on moodustatud aatsetaalamis, ust
 selle rajal tnaavad nad ära maolu ja
 rinaus selle sõna tõelise tähendus. Nü-
 ma aga kui beetuva töö ning kannab
 tigituma, autsus su eske välgnim-
 sel aruavad jäljendamise. Feen'u on
 aindel, et umbes aaki aastaga on looded
 tõelilt sotsitaaru faalamis ja kogu
 maadna muutuniks sulub baastat.

Feen'u tuleviku ühinoora plaan u
 el arengelta: laituatu. Sita on väimnoda-
 liu juba töö ja kapital: arestoio ider
 , alarsideta' faalamis. Samuti on väim-
 nodalite tunde arusaamine tulevikust
 mi väimnodaap'idamiste süsteemist, kes
 iga majand on kitsalt teo teo- tarku
 ühiste ja aiault raadjuhtudel ühides toos-

---

207 Maapäev Kypse, Kõõpanneme eorunne,
 m. II, lk. 116

tiga. Muut paremad pole ka Feinier' mõt-
 tid ja plaanid enes ideaali elluvõimise osas.
 Ta vastandab ühisesena revolutsioonilise
 ümberajundamisega oma avastuse, mis
 kiptas usia ja mida võib ellu viia igas,
 mil on tasand 2 miiljoni frantsi. Või iseeni,
 see ühisesena rajamisel pole vaja muuta-
 da muusagaid ega valitsejaid, se muud
 asuvad ümber. On vaja kaituda ideal-
 se uueks ideid ja muugi saadus aeg,
 misal võib alles sellel paasa. Sellele
 muusagade on laia sti. atepistlik.

Sellel poolt saab Feinier' arretsatsioonai
 teooriat kõrgelt kiitada. F. Engels kirjutas, et
 Feinier näitab, et iga inimene on siadine
 töö jaos, et igasuguse absoluutse leinuson
 mõtte, et side pole muugi olend iga saagi
 olend, sest inimene on tegija ja looja. Edasi
 rõhutab F. Engels, et Feinier püstitas töö ja
 meendiagi samasuguse põhimõtte, et töö peab tu-
 lema ühisesena saama inimese kõigi vaimsete
 vajaduste²⁰⁸. Näga kõrgelt tuleb kiitada ka
 Feinier' poolt antud arretsatsioonai uueks
 ühised võrreldes, kiitvatiseeriga.

²⁰⁸ Ф. Труды, Ученые труды за социальное
 образование на коммунизм, л. 528 -
 529.

Lõppsõna

Charles Fourier' süsteemil on oluline koht sotsialistlike ideede ajaloos. F. Engels, rõhutades Fourier tähtsust, kirjutab, et traditsiooniline sotsialism, li unusta unagi, et ta sisab Saint-simoni, Fourier' ja Oweni õhul, - kolmel mehel, kes heolimat võigut nende õpituse fantastilisusut ja utopilisusut unulevad võigi' aegade suurimate vaimude hulka ja kes on etteaimanud... sellisid tõdesid, mille õigust on niid traditsioonilt tõestatud.²⁰⁹

Suurem osa Fourier' õpetusut on unjuneud tema aja Prantsusmaa majanduslik-politilise olukorra mõjul. See oli aeg, milal il olud veel selgelt välja unjuneud kapitalistlikud suhted. Kuid suurem osa saa ütada paljude Fourier' uskajate ning tema kaasajaste mõju talle, ta ideede unjuneemisele. Fourier' utopistlike sotsialism on suur osa formuleeruneud tolliaeg-

²⁰⁹ F. Engels, Tallupoegade sõda Sakamaal, K. Marx ja F. Engels, valitud töed, rd. II, Tallinn 1960, lk. 513-525, lk. 523.

u töelisti detragimusti mõjul, supärast peegl-
 dab su kõige paremini ja selgumini tõrjuba ka-
 pitalistlike suhete põhijooni. Fœnier oli suitõtu
 vaid selle perioodi töelisti huvide ant võitleja,
 kus proletariaat oli kujunenud niagu uus reb-
 mid töölislasi ja kapitalistide vahelised võt-
 mid teavad võitluse ilmet. Süt ka Fœnier'õpe-
 ture väimevõndalised jooned.

Eriti suureks osutub Fœnier oma kapitalist-
 like „kivilisatsiooni“ kritikas, mis mõningais de-
 tailides on tänapäevalgi aktuaalne. Ta andis sü-
 gava ja tõetruu kapitalistliku ühiskonna illoo-
 mustuse. Aga rõjuvus u hõlmed ta kindlelt
 formuleeriva töölislasi poole, ta püüdis
 vabastada võgu inimõgu (ka kapitalistides
 nägi ta „kivilisatsiooni“ ohreid). Samal aja u
 taibanud ta, et kapitalistliku tootmise arene-
 misega, lähub ka ühiskond edasi. Kujuneb
 töölislasi, kes saab ajalugu määravaks jõuks
 ja lõplikult hävitab eksploatorimise niagu
 vahelduse. Kuid Fœnier nägi töelistes vaid
 kõige enam kannatavat massi, kes on võimelise
 vaid metsikusteks.

Fœnier'le on iseloomuliku idülliline
 arusaamine klassivastolude mustamisest, sen-
 timentaalne püüe lepitada alam. Vei kann,

ta mitte ainult ei püüdnud alam lepitada, vaid ta võttis ka igamugust poliitilist võitlust, pidades seda viljatuks. Oma nõudmistes, pöördumistes valitsuse klassi poole väljendas Fourier häärmatust ja naivust. Ta vaatas edale kui juhustimehe inimesele, kes itkuks mingil ühiskonna arengutapil, et päästa inimkogu. Sest tõttu liutas ta sellise sotsiaalse traditsiooni, mis lubas tal organiseerida uut harmoonilist ühiskonda, vastavalt oma ideaalidele ja soovidele. Kõik selle ühiskonna mõistuspärasus.

Ka Fourieri tulevikuühiskonda on üldiselt marksismi-kuivisni õpetust sotsialistid. Kõik säiluvad klassid ja klassivastused, jääb järele isialia omaad tootmisvahendeid. Kuid Fourier teinud on, et ta vastavalt oma spetsifilisele väärtusele näitas uut ühiskonna tundeid ühise võrreldes kapitalistliku, tsivilisatsiooniga. Ning propageeris sotsialistlike ideid. Eriti rõõmus on teinud Fourier harmoonilise võrre iseloomustamisel, mis ta räägib teist. Kõik on tuleviku töö vaba, kollektiivne, pehke mingid vastused vaimse ja füüsilise töö vahel. Kõik on tuleb ka tema püüdu liividele da vana voodaale pöördumise ühiskonnas.

luga on Teuvie avaldamise suurt mõ-
 juvõimelist ja idude arengule XIX sajandil,
 vaatamata oma paljudele väimeodadele
 jaotele. Ja õpetus, misgi utapilt, oli suu-
 ratud kapitalistliku "hivitsatseoni" vastu
 ning kavandas uue ühiskonna - haru-
 ria alused ja sellega tehis ta kõige enam
 saadava elu- töövilami huvi.

Kasutatud kirjandus

I Marxismi - leninismi klassikad ja partei dokumendid:

1. Marx, K. Kapital, kd. I, III Tallinn 1953, 1963.
2. Marx, K. ja Engels, F. Kommunistliku partei manifest, Tallinn 1955.
3. Engels, F. Anti-Dühring, Tallinn 1951
4. Жилье, Ф. Введение и заключение к, отрывку из Фурье о моровле", Маркс, К. и Жилье, Ф. Сочинение, т. II, М. 1955, л. 580 - 588.
5. Жилье, Ф. Наброски к критике политической экономии, Маркс, К. и Жилье, Ф. Сочинение, т. I, М. 1955, л. 544 - 571 -
6. Engels, F. Sotsialismi' areemise utopiast tavadus, Marx, K. ja Engels, F. Valitud tööd, kd. II, Tallinn 1960, л. 95 - 127.

7. Engels, F. Talupoegade sõda Saksamaal, Marx, K. ja Engels, F. Valitud teød, kd. I, Tallinn 1960, lk. 513-525.

8. Жилье, Ф. Ученые звания за социальное образование на коммунизме, Маркс, К. и Жилье, Ф. Социализм, т. I, М. 1955, lk. 525-541.

9. Lein, V. Y. Maaühiskond kolm allikat ja kolm komponenti, Lein, V. Y. Tõusid, kd. 19, Tallinn 1953, lk. 3-8.

10. NKP programm, Tallinn 1961.

II Allikad:

11. Кондорет, Ж. А. Жизнь исторической картины прогресса человеческого разума, М. 1936.

12. Мор, П. Утопия, М. 1953.

13. Кошман, Я. Я. Емел, Tartu 1930.

14. Фурье, М. Избранные сочинения, т. I-IV, М. 1951-1954.

III Monograafiad ja ühikühendused:

15. Александров, Т. Ф. История Западно-Европейской философии, М. 1946.

16. Алексеев-Тюков, Б. В. Социальная критика у Жан-Жака Руссо и великие утописты, - история социалистических учений; Сборник статей, М. 1964, № 109-222.

17. Аллатов, М. А. Французские утопические социалисты и буржуазная теория классового боя, - в истории социальнo-политических идей; Сборник статей, М. 1958, № 377-386.

18. Баскин, М. Т. Об утопическом социализме и наднационализме, 'Вопросы философии', 1962, № 8, № 142-157.

19. Бедель, А. Шарль Фурье, М. 1923

20. Билкенин, А. Б. Коммунизм и социально-политическое равенство, 'Вопросы философии', 1962, № 11, № 127-138.

21. Брюса, Д. В. История рабочего движения во Франции, М.-Л. 1953.

22. Валиц, В. Т. История социалистических идей, т. II, М.-Л. 1931.

23. Валиц, В. Т. Место бабунизма в истории социальных идей, 'Вопросы философии', 1961, № 2, № 111-134.

24. Волгин, В.Т. Развитие общественного мышления во Франции в XVIII веке, М. 1958.

25. Волгин, В.Т. Революционная идеология во Франции XVIII в., её противоречия и её развитие, - Французский ежегодник - 1959, М. 1961, кн. 5-18.

26. Волгин, В.Т. Система Фурье, Фурье, М. Избранные сочинения, т. I, М.-Л., 1951, кн. 5-79.

27. Волгин, В.Т. Французский утопический коммунизм, М. 1960.

28. Демри, Д. Чем Сен-Симон и Фурье обязаны Жан-Жаксу Руссо, - История социалистических учений, М. 1964, кн. 199-208.

29. Дунаевский, В.А., Торшинов, Б.Ф. Изучение западноевропейского утопического социализма в советской историографии (1917-1963), - История социалистических учений, Борни штатов, М. 1964, кн. 3-9.

30. Эльберфард, И.И. Банкротство утопии феудеризма, - Из истории социально-политических учений, М. 1955, кн. 548-569.

31. Зильберфарб, И. И. Об истоках и изучении идейного наследия Марка Фурье, «Новая и новейшая история», 1963, № 1, с. 122 - 130

32. Зильберфарб, И. И. Особенности языка Фурье и проблемы его перевода, Фурье, М. Избранные сочинения, кн. III, М. 1954, с. 307 - 319.

33. Зильберфарб, И. И. Послевоенная зарубежная литература о Фурье и фурьеризме; История социалистических стран; Сборник статей, М. 1962, с. 52-91.

34. Зильберфарб, И. И. Приложения [к сочинениям Фурье], Фурье, М. Избранные сочинения, кн. V, М. 1951, кн. VI, М. 1954, с. 320 - 392; с. 452 - 455.

35. Зильберфарб, И. И. Проблемы соединения воспитания с производительным трудом в учении Марка Фурье, «Советская педагогика», 1959, № 2, с. 159 - 172.

36. Зильберфарб, И. И. Социальная философия Марка Фурье и ее место в истории социалистической мысли

первой половине XIX века, М. 1964.

37. Зильберфард, И. И. „Социальная философия“ Марля Фурье как предмет исторического исследования, „Вопросы истории“, 1956, № 5, с. 58-76.

38. Зильберфард, И. И. Творческий путь Марля Фурье, Французский вестник 1958, М. 1959, с. 295-332.

39. Зильберфард, И. И. Марль Фурье, Фурье, М. Избранные сочинения, т. IV, М. 1954, с. 433-451.

40. Кошкин, А. Р. Тезисы об общественной идеологии Фурье, М.-Л. 1939.

41. Кошкин, А. Р. Из истории утопического коммунизма во Франции в период Директории, „Вопросы истории“, 1957, № 6, с. 140-152.

42. Кошкин, А. Р. Марль Фурье, М. 1958 42⁰⁰ История философии, т. II, М. 1957.

43. Кан, В. Б. История социалистических идей, М. 1965.

44. Куринский, Ю. История условий труда во Франции, М. 1950.

45. Лешне, Р. А. Из истории французского предпринимательства XVIII века,

«Новая и новейшая история», 1962, № 2, к.
106 - 115.

46. Любимская, А. О., Трицкер, Д. П., Кузьмин, М. Ч. Очерки по истории Франции с древнейших времен до окончания первой мировой войны, Л. 1957.

47. Торшин, Б. Ф. Мелы, Л. 1964.

48. Торшин, Б. Ф. Фодализм и народные массы, Л. 1964.

49. Потёмкин, Ф. Люцерне восстания 1831 и 1834 гг., Л. 1937.

50. Революции 1848-1849, к. II, Л. 1952.

51. Рошская, А. Б. Очерки по истории Франции XVIII - XIX вв., Л. 1958.

52. Соболев, А. Из истории великой буржуазной революции 1789-1794 годов и революции 1848 года во Франции, Л. 1960.

53. Тарле, С. В. Рабочий класс во Франции в эпоху революции, Тарле, С. В. Сочинения, к. II, Л. 1954.

IV. Катметрод ја илмијандис:

54. Большая Советская Энциклопедия

m. 40 u 44.

55. Studhal, Purana jo must, Talina 1958.

Sisukord

Lisesejuktus	3
<u>I</u> Charles Fourier' loominguolu evolutsioon	23
<u>II</u> Charles Fourier'i hissaone arengut ja kapitalistliku, tsivilisatsiooni alusest	75
<u>III</u> Charles Fourier'i utopistliku tulevise hissaone plaan	110
Lõpposa	145
Namutatud kirjandus	149